

**INSTITUTIONEN FÖR FILOSOFI, LINGVISTIK
VETENSKAPSTEORI**

ATT GÖRA EBP

Styrning, stöttning och viljor i framtagandet av ett webbaserat stöd i EBP för socialtjänsten

Maria Paulsson

Uppsats/Examensarbete:	30 hp
Program och/eller kurs:	Masterprogram i evidensbaserad
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt2021
Handledare:	Lena Eriksson
Examinator:	Morten Sager

Sammanfattning

Bakgrund: En ny socialtjänstlag träder i kraft och ställer krav på att verksamheter inom socialtjänsten ska bedrivas utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet, vilket också är en utav kunskapskällorna inom modellen för en evidensbaserad praktik (EBP). Så som EBP har tenderat att implementeras har varit ett omdiskuterat ämne som har varit särskilt kritiserat inom det sociala arbetet som kunskapsområde. Socialstyrelsen som är en av Sveriges mest centrala aktörer inom kunskapsstyrning, har initierat ett projekt för att ta fram ett webbaserat stöd i EBP för socialtjänsten. När framtagandet av stödet studeras används teoretiska verktyg från Social worlds framework och aktörnätverksteori (ANT), två traditioner med rötter i det interdisciplinära fältet teknik- och vetenskapsstudier (science and technology studies, förkortat STS).

Syfte: Syftet med den här studien är att öka förståelsen för hur skilda perspektiv på kunskap hanteras i Socialstyrelsens arbete med framtagandet av ett webbaserat stöd i EBP för socialtjänsten och på så sätt bidra med kunskap om hur det har behövt utformas för att möta balansen mellan ursprungliga kriterier för evidensbaserad i förhållande till ett komplext kunskapsområde som socialt arbete.

Metod: Ingången till att studera framtagandet av det webbaserade stödet i EBP har varit en praktikplats på Socialstyrelsen, en av metoderna för att undersöka frågeställningarna kring framtagandet av det webbaserade stödet är därför en deltagande observation. Den metoden kombineras med analys av relevanta dokument samt intervjuer med ansvariga för och deltagare i projektgruppen för framtagandet av det webbaserade stödet.

Resultat: Socialstyrelsens arbete med framtagandet av det webbaserade stödet påverkats av att skilda perspektiv på kunskap har gett upphov till motsättningar kring EBP och kunskapsstyrning. Skilda perspektiv på kunskap handlar i det här fallet om förflyttningen från en evidensmodell med rötter i Evidensbaserad medicin där kunskapskällors tillförlitlighet bedöms utifrån en evidenshierarki, till en modell som likvärdigt beaktar en variation av kunskapskällor. Det handlar också om en förflyttning av Socialstyrelsens roll gentemot praktiken, från en mer styrande tillsynsroll som har varit föremål för kritik från akademien, till en mer stödjande roll som myndighet hellre vill att praktiken ska förknippa dem med idag. Socialstyrelsen vill, givet det missförstånd som varit, betraktas som en myndighet som beaktar olika kunskapskällor likvärdigt och inte utifrån en evidenshierarki.

Diskussion: Utifrån Socialstyrelsens berättelse om missförståndet kan Socialstyrelsen, akademien och praktiken förstås som aktörer inom olika sociala världar som möts kring EBP och kunskapsstyrning, två begrepp som kan betraktas som gränsobjekt som gett upphov till motsättningar mellan dessa aktörer. Det webbaserade stödet kan ses som ett kunskapsobjekt med ett dubbelsidigt syfte som dels handlar om att möta praktikens behov av stöd i görandet av EBP, men också att göra bilden av sin kunskapsyn rättvisa.

Förord

Jag vill, utan inbördes ordning, rikta ett stort tack till ett antal personer som har bidragit till genomförandet av det här examensarbetet. Tack till Morten Sager, programkoordinator vid evidensprogrammet, som har gjort det möjligt för mig att genomföra min praktik på Socialstyrelsen i samband med uppsatsskrivandet. Tack till enhetschefen och projektgruppen på Socialstyrelsen för att ha tagit emot mig som praktikant, låtit mig studera deras arbete och ställt upp på intervjuer för den här studien. Ett stort tack till Lena Eriksson som har bidragit med en ovärderlig handledning och stöd genom denna lärorika process. Tack till min kurskamrat Caroline Larsson som har funnits till hands som ett vänligt stöd och diskussionspartner. Jag vill också uppmärksamma min partner Marcus Theng som har gjort det möjligt för mig att slutföra min masterutbildning samtidigt som vi välkomnat vår dotter till världen.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
2. Bakgrund.....	7
2.1 Problemformulering.....	7
2.2 Tidigare forskning.....	7
2.3 Teoretiskt perspektiv.....	11
3. Syfte och frågeställningar.....	13
3.1 Forskningsfrågor.....	13
4. Teori.....	14
4.1 Syfte och användning.....	14
4.2 Sociala världar.....	15
4.3 Översättningsteori.....	16
4.4 Teoretisk tillämpning.....	17
4.5 Metodologisk tillämpning.....	18
5. Metod och material.....	20
5.1 Observation.....	20
5.1.1 Utförande.....	21
5.1.2 Metoddiskussion.....	21
5.2 Dokument.....	23
5.2.1 Utförande.....	23
5.2.2 Metoddiskussion.....	24
5.3 Intervjuer.....	24
5.3.1 Utförande.....	25
5.3.2 Metoddiskussion.....	25
6. Resultat och analys.....	27
6.1 Lärpaketet.....	27
6.2 Styrande och stödjande.....	28
6.2.1 Myndighetens roll.....	28
6.2.2 Missförståndet.....	29
6.2.3 Ett stöd i görandet.....	31
6.2.4 Ett dubbelt syfte.....	32
6.3 Praktikens röst i framtagandet.....	33
6.3.1 Praktikens behov av stödet.....	33
6.3.2 Aktöremas olika roller i framtagandet.....	35
6.3.3 Praktikens röst.....	37
6.4 Viljorna i stödet.....	38

6.4.1 Skapandet av viljor.....	38
6.4.2 Att skapa igenkänning	39
7. Diskussion.....	40
7.1 Akademin och praktiken som implicated actors	41
7.2 EBP som ett gränsobjekt	42
7.3 Översättning av EBP genom “viljor”.....	43
8. Slutsatser.....	46
9. Framtida forskning.....	49
Referenslista.....	51

1. Inledning

En ny socialtjänstlag träder i kraft i januari 2023. I skrivande stund är det inte fastställt exakt hur den kommer att vara formulerad, men vad vi i dagsläget vet är att den kommer att ställa krav på en kunskapsbaserad socialtjänst. I en utredning av den nya socialtjänstlagen uttrycks att det kommer att ställas krav på att verksamheter inom socialtjänsten ska bedrivas utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet (SOU 2020:47).

Socialstyrelsen har bedömt att socialtjänsten är i behov av stöd i att arbeta utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet och har därför själva initierat ett projekt för att ta fram ett webbaserat stöd i evidensbaserad praktik (hädanefter EBP) som ska bli tillgängligt för socialtjänsten i nära anslutning till att den nya socialtjänstlagen börjar gälla. Socialstyrelsens övergripande roll gentemot praktiken är att på olika sätt stödja utvecklingen av en evidensbaserad praktik inom vård och omsorg och förutom sin stödjande roll har myndigheten också en kunskapsstyrande position gentemot praktiken.

Samtidigt som det webbaserade stödet i EBP tas fram råder ständiga diskussioner bland både akademi, myndigheter och praktik om innebörden av begreppen kunskapsbaserad praktik, evidensbaserad praktik och kunskapsstyrning (Gegner, Denvall & Righard 2019; Åhlfeldt 2022). Det finns också en variation i förståelsen av myndighetens kunskapssyn och en historia av kritik riktad mot ambitionen att evidensbasera socialt arbete i likhet med hälso- och sjukvårdsområdet (Bergmark, Bergmark, & Lundström 2011). I det här examensarbetet riktas fokus mot myndighetens arbete med att utveckla ett stöd i evidensbaserad praktik för ett kunskapsområde som socialt arbete.

2. Bakgrund

2.1 Problemformulering

Det finns flera olika förståelser av vad som utgör en evidensbaserad praktik och även olika begrepp för det, som används som både motsatser och som synonymer. Det finns också en historia bakom begreppet EBP som har gett upphov till diskussioner och motsättningar mellan olika aktörer. Socialt arbete, vilket socialtjänsten faller inom ramen för, är ett kunskapsområde där det ofta råder brist på forskningsstudier som svarar mot institutionella krav på vetenskaplighet (Bergmark, Bergmark, & Lundström 2011; Svanevie, 2011). Därför är det intressant att undersöka hur Socialstyrelsen hanterar olika syn på kunskap och hur de förstår sin egen roll att stödja en evidensbaserad praktik i socialtjänsten genom framtagandet av det webbaserade stödet i EBP.

2.2 Tidigare forskning

När EBP behandlas i andra arbeten finns det vanligtvis en återkommande berättelse om begreppets historia och kritiken det har mött. För att förstå varför EBP är ett omdiskuterat begrepp finns det en poäng med att reda ut dessa aspekter även i den här uppsatsen. Inledningsvis kommer detta avsnitt därför att behandla olika förståelser av EBP, hur det har problematiserats samt dess tillämpning inom socialt arbete. EBP-begreppet har varit föremål för mycket diskussion och används på olika sätt, med olika tolkningar och definitioner (Sager & Pistone 2019, s.81). Att undersöka hur olika begrepp tar form i arbetet med att stödja en evidensbaserad praktik i socialtjänsten är en intressant pusselbit för en ökad förståelse av Socialstyrelsens kunskapssyn och förståelse av det egna uppdraget. I den här delen kommer först evidensbaserad praktik och kunskapsstyrning att beskrivas och sedan kort förklaras i förhållande till socialt arbete.

Dels finns det meningsskiljaktigheter kring själva EBP-begreppet, samtidigt som det råder olika uppfattningar om vad som utgör en evidensbaserad praktik och vilka kunskapskällor som ryms inom EBP-begreppet. I vissa fall används begreppet synonymt med kunskapsbaserad praktik och i andra fall anses de ha olika innebörd (Sager & Bohlin 2011, s.215). Ofta innefattar skilda förståelser av begreppet också skilda perspektiv på kunskap. En hållning är att "evidens" främst syftar till en begränsad sorts kunskapskällor som svarar mot särskilda krav på tillförlitlighet och därför bottenar i en snäv syn på kunskap, i stället ses "kunskap" som ett mer inkluderande begrepp och därför används hellre "kunskapsbaserad praktik" framför "evidensbaserad praktik". En annan hållning är att "kunskapsbaserad praktik" inte har en tillräcklig betoning på att det inte är vilken kunskap som helst som ryms, i stället betonas därför detta med ordet "evidens" istället för "kunskap".

Ibland förknippas EBP med den historia som begreppet har rötter i: evidensbaserad medicin (förkortat EBM), men också med den tidigare modell för EBP som har översatts till: critical appraisal (Bergmark & Lundström 2011, s. 165). "Critical appraisal" kan översättas som "kritisk granskning", vilket är en central princip inom EBM och syftar till att tillämpa ett kritiskt förhållningssätt till evidens (Bohlin 2011, ss.38). Den uppstod som en motreaktion mot det som på den tiden betraktades som auktoritära experters kliniska erfarenhet och kollegiala bedömningar. I grunden har EBM inneburit att basera medicinsk utbildning och praktik på det man kallat bästa tillgängliga och mest tillförlitliga vetenskapliga kunskap, och där en hierarki av metoder skapats med randomiserade kontrollerade studier (RCT:er) högst upp (Sager & Bohlin 2011, s.13). I den typen av studier ska undersökningsdeltagare randomiseras till insats- och kontrollgrupper för att utesluta påverkan av externa faktorer och på så vis kunna bedöma den givna insatsens effektivitet. Metoder där sådana typer av studier har sammanställts i form av metaanalyser eller systematiska översikter hamnar därför också högst upp i evidenshierarkin av de "bästa" och "mest tillförlitliga" kunskapskällorna.

Givet sina rötter, tenderar begreppet EBP att mötas av samma kritik som EBM. En vanlig kritik mot EBM är att RCT:er och systematiska översikter prioriteras på bekostnad av annan relevant och nödvändig kunskap och idag kan modellen därför betraktas som auktoritär med tanke på den evidenshierarki som den gett upphov till (Timmermans & Berg 2003). Kritiken mot detta förhållningssätt till kunskap, med evidenshierarkin som utgångspunkt, har alltså i sin tur följt med i modellen för en evidensbaserad praktik. När den lyft betonas oftast att EBP-modellen är hämmande när den komplexa verkligheten förutsätter att annan kunskap också behöver beaktas för att en insats ska leda till önskade effekter i praktiken (Howick 2011; Greenhalgh 2020).

Som svar mot kritiken har det förtydligats att andra kunskapskällor inte ses som underminerade och att "professionellas expertis", "bästa forskningsevidens" och "klientens förväntningar" behöver vägas samman i strävan mot en evidensbaserad praktik (Sackett et al. 2000). Senare har modellen utvecklats till att också beakta verklighetens komplexitet och andra kunskapskällor såsom individens önskemål, situation och kontextuella förutsättningar (Haynes, Devereaux & Guyatt 2002a). Idag är dessa fyra kunskapskällor som illustreras i figur 1 en given del av modellen för vad som utgör en evidensbaserad praktik. Trots detta är EBP fortfarande ett omdiskuterat begrepp som ofta blir föremål för kritik som rör huruvida det är förenligt med verklighetens komplexitet (Åhlfeldt 2022; Sager & Pistone 2019). Samtidigt finns det studier som pekar på ambitioner att inkludera andra typer av kunskapskällor än de som finns i toppen av evidenshierarkin, såsom professionellas kunskaper från praktikerna (Pistone et al. 2022).

Figur 1. EBP-modellen som Socialstyrelsen använder idag med kunskapskällorna som bygger på “den bästa tillgängliga kunskapen”, “den professionelles expertis” och “berörda personens situation, erfarenhet och önskemål” (Haynes, Devereaux & Guyatt 2002a).

EBP-modellen används också som ett ramverk för styrning och fördelning av resurser. När EBP har implementerats som en modell för kunskapsstyrning¹ kallas den för riktlinjemodellen där riktlinjer, föreskrifter och rekommendationer används som verktyg för att föra in vetenskap och beprövad erfarenhet i verksamheter (Alm 2015; Mattsson 2019; Nykänen 2017). I kontrast mot critical appraisal har riktlinjemodellen utvecklats för att kritisk granskning och sammanställning av vetenskaplig kunskap skulle bli mindre resurskrävande för praktiken (Socialstyrelsen 2020a, s.11). Ofta handlar det därför om att myndigheter har gjort bedömningar av kunskapsläget kring en särskild insats eller metod genom att sammanställa och tolka vetenskapliga kunskapskällor (Sager & Pistone 2019, s.84). Praktiken förväntas i sin tur ta del av dessa bedömningar och implementera kunskapen i sina egna verksamheter.

Trots den förflyttning som har skett inom EBP-modellen, med ambitionen att väga in olika sorters kunskapskällor, kritiserar även strävan efter en evidensbaserad praktik genom riktlinjemodellen. Kritiken handlar om att kunskapen som ofta förmedlas i form av riktlinjer och rekommendationer tenderar att krocka med verklighetens komplexitet (Sager & Pistone 2019, s.84). Vad som problematiseras är att det främst är fokus på evidensen i sig snarare än hur den ska anpassas för att vara till nytta för praktiken. När styrningen sker uppifrån

¹ I Sverige finns ett nationellt system för kunskapsstyrning. En av de centrala aktörerna är “Rådet för kunskapsstyrning” som består av tio myndigheter, bland annat Socialstyrelsen och SBU. SBU har sedan år 2015 ansvar för att ta fram kunskapsöversikter för bland annat Socialstyrelsen, som i sin tur förväntas ligga till grund för Socialstyrelsens rekommendationer mot hälso- och sjukvård och socialtjänsten. Flera av myndigheterna som är med i Rådet för kunskapsstyrning är också med i “Partnerskapet”, som är ett partnerskap för kunskapsstyrning inom hälso- och sjukvård, respektive socialtjänsten. Det är ett samarbete på nationell, regional och lokal nivå i syfte att “bidra till ökad samverkan, dialog och samordning av initiativ som kan bidra till behovsanpassad kunskapsutveckling, till bättre stöd för implementering och till att kunskapen används” (Socialstyrelsen 2022). Gentemot socialtjänsten arbetar parterna både individuellt och gemensamt för en kunskapsbaserad socialtjänst.

myndigheter, med kunskap som i vissa fall är svåröversatt för praktiken, betraktas modellen som byråkratisk och top-down.

Socialstyrelsen beskriver evidensbaserad praktik som “en medveten och systematisk användning av flera kunskapskällor för beslut om insatser” och har sin grund i vidareutvecklingen av modellen som illustreras i figur 1 (Socialstyrelsen 2019; Kunskapsguiden 2021). I strävan efter en evidensbaserad praktik vägs dessa kunskapskällor samman på olika vis beroende på sammanhang, lagar och riktlinjer, samt den lokala kunskapen som är relevant. I Socialstyrelsens modell för en evidensbaserad praktik går det att se inslag av både critical appraisal – att stödja praktiker i att själva kunna kritiskt granska forskning – och riktlinjemodellen – att samtidigt stödja praktiken utifrån myndighetens egna sammanställningar av kunskap (Socialstyrelsen 2020a, s.11).

Socialstyrelsen refererar också till EBP-modellen som en beslutsmodell där det inte är evidensen i sig som avgör dess framgång, utan att evidensbaserad görs genom människors beslutsfattande (Socialstyrelsen 2020a; Haynes, Devereaux & Guyatt 2002b). EBP som beslutsmodell kan tillämpas genom fem steg, där det första handlar om att formulera en forskningsfråga utifrån behovet, sedan att leta upp bästa tillgängliga kunskap för att besvara frågan, därefter att värdera kunskapens vetenskapliga tillförlitlighet och användbarhet, följt av att väga samman den kunskapen med de övriga kunskapskällorna i EBP-modellen och sedan att kontinuerligt utvärdera åtgärden och dess effektivitet (Thyer 2006). Dessa fem steg är en central del av Socialstyrelsens syn på vad som utgör en evidensbaserad praktik, vilket kommer att bli synligt i framtagandet av det webbaserade stödet i EBP för Socialtjänsten.

I en utredning för en kunskapsbaserad socialtjänst beskrivs EBP som “vägen mot en kunskapsbaserad socialtjänst” (SOU 2008:18; Socialdepartementet 2010; 2015). I utredningen förklaras att relationen mellan teori och praktik är dubbelriktad, att kunskap ska implementeras i praktiken samtidigt som praktikens erfarenheter vägs in och blir en del av "en kontinuerlig och kumulativ kunskapsutveckling". I utredningen hänvisas det till en beskrivning av kunskapsstyrning som ett sätt att påverka andras kunskapsbildningsprocess, där det inte är kunskapen i sig som är styrande utan att den får en funktion först när mottagaren av kunskapen får in den i sin föreställningsram (Garpenby & Carlsson 1999, s.256). En tolkning som görs i rapporten är att kunskap inte kan överföras förpackad av en part för att nyttjas av en annan.

Kunskapsöversikter, nationella riktlinjer, utvecklade system för verksamhetsuppföljning m.m. är viktiga delar som stöd för en kunskapsbaserad socialtjänst – men en evidensbaserad praktik förutsätter också att detta stöd används på ett bra sätt. (SOU 2008:18)

Förutom den kritik som har riktats mot EBP som kunskapsstyrningsmodell med en alltför snäv evidenshierarki, har det också funnits en kontrovers kring att evidensbasera ett område

som socialt arbete på samma sätt som man gjort med hälso- och sjukvården (Jacobsson & Meeuwisse 2018, Bergmark & Lundström 2006, Svanevie 2011). Inom socialt arbete saknas ofta forskning med särskilda krav på vetenskaplighet och bästa tillgängliga kunskap är inte det som betraktas som "evidens" utifrån evidenshierarkin. Vad som problematiseras är att EBP för socialt arbete har implementerats genom riktlinjemodellen som kan liknas vid en top-down strategi, något som betraktas som extra problematiskt i ett kunskapsområde där vetenskaplig kunskap som skulle rankas högt i en klassisk evidenshierarki ofta saknas och praktikers kunskaper är av stor relevans (Bergmark & Lundström 2007; Björk 2016a; Liedgren & Kullberg 2021; Socialstyrelsen 2020b). Implementeringen av EBP mot socialtjänsten i Sverige tenderar därför att beskrivas som en byråkratisk och radikal kunskapsstyrning, där det hänvisas till EBP som en evidensbaserad policy snarare än evidensbaserad praktik (Jacobsson & Meeuwisse 2018).

Det finns å andra sidan också forskning som visar att praktiken har en positiv inställning till EBP och att kritiken mot EBP i socialtjänsten främst kommer från akademien (Johansson & Fogelgren 2016). Det finns med andra ord flera olika uppfattningar kring begreppen och deras användning, samt delade meningar kring deras innebörd och hur de tillämpas. Förutom att ha en förförståelse för dessa olika syn på kunskap finns det en poäng i att också förstå det teoretiska perspektivet som kommer att ligga till grund för hur olika syn på kunskap tar sig uttryck i den här undersökningen.

2.3 Teoretiskt perspektiv

De teoretiska verktyg som kommer att användas här är tänkta att vara behjälpliga för att få fatt på hur skilda perspektiv på kunskap tar sig uttryck i Socialstyrelsens framtagande av det webbaserade stödet i EBP. Några av verktygen är hämtade från Social worlds framework som är ett teoretiskt och metodologiskt ramverk som har sina rötter i Chicago school of sociology. Dessa kommer i sin tur också att relateras till begrepp från aktörnätverksteori (actor network theory, förkortat ANT) som tillsammans med vetenskapssociologi (sociology of scientific knowledge, förkortat SSK) utgör två etablerade grenar inom teknik- och vetenskapsstudier (science and technology studies, förkortat STS). STS är ett interdisciplinärt fält där det görs empiriska studier av processer som leder till vetenskaplig kunskap (Sismondo 2010, s.10). Inom STS har det så kallade "starka programmet" kommit att bli en central inriktning efter att ha vuxit fram från SSK under 1970-talet. Starka programmet grundades av en grupp filosofer, historiker och sociologer som gjorde anspråk på att förklara vetenskaplig kunskap ur ett sociologiskt perspektiv. Det är ett ramverk som bidrog med ett nytt sätt att se på vetenskaplig kunskap, främst med fokus på sociala förklaringar.

Inom STS-studier är det symmetriska förhållningssättet ett viktigt utgångsläge för att studera debatter kring vetenskapliga fenomen (Bloor 1991). Denna symmetriprincip går ut på att vetenskapliga teoriers framväxt ska ges samma typ av förklaring oberoende av huruvida de

accepterats som sanna eller avfärdats som falska eller utifrån dess genomslag. Målet med STS-studier ska därmed vara att ur ett sociologiskt perspektiv undersöka hur vetenskaplig kunskap produceras och hur teorier accepteras (Sismondo 2010, ss.47). Ett sätt att göra detta på är att studera omdebatterade fenomen genom att fokusera på kontroverser kring dem. Det symmetriska förhållningssättet till kontroverser innebär att studera båda parter i debatten med hjälp av samma teoretiska och metodologiska resurser, oavsett vilken utav dem som anses vara mest rationell eller irrationell. Kontroversstudier drivs därför av en vilja att förstå orsakerna till parternas ståndpunkter, snarare än att värdera huruvida deras ståndpunkter är rätt eller fel (Sismondo 2010, ss.121).

I den här undersökningen används detta teoretiska perspektiv för att studera hur Socialstyrelsen beskriver sig själva, sitt uppdrag och den bild av myndighetens kunskapssyn som de tror att andra aktörer har av dem. Trots att fokuset i den här studien endast ligger på hur Socialstyrelsen uppfattar kontroversen görs inget anspråk på huruvida deras uppfattningar är korrekta i förhållande till andra parter.

3. Syfte och frågeställningar

Syftet är att öka förståelsen för hur skilda perspektiv på kunskap hanteras i Socialstyrelsens arbete med framtagandet av ett webbaserat stöd i EBP för socialtjänsten. Målet har därför varit att undersöka hur Socialstyrelsen förstår sin egen roll i att stödja EBP i verksamheter som tydligt bygger på bedömning. Att undersöka Socialstyrelsens framtagande av det webbaserade stödet i EBP förväntas ge insikt om varför ett sådant stöd har tagits fram, vilka behov det förväntas fylla samt hur det förväntas göra det. På så sätt ska det bidra med kunskap om hur det har behövt utformas för att möta balansen mellan ursprungliga kriterier för evidensbaserad i förhållande till ett komplext kunskapsområde som socialt arbete.

3.1 Forskningsfrågor

- Vad är syftet med framtagandet av ett webbaserat stöd i EBP för socialtjänsten?
- Hur har Socialstyrelsen identifierat praktikens behov av stöd?
- Hur har arbetet med att ta fram det webbaserade stödet organiserats och förändrats under tiden?
- Vad uppfattas som viktigt i arbetet med utformningen av det webbaserade stödet?

4. Teori

I denna del redogörs det för den teori som kommer att användas som verktyg för att generera en djupare förståelse för resultaten. Teorin består av vetenskapsteoretiska begrepp som är till hjälp i analysen av Socialstyrelsens arbete med att ta fram ett stöd i EBP för socialtjänsten och förutse praktikens behov. Ett analytiskt fokus har kommit att ligga på hur man vid den ansvariga enheten vill att myndighetens kunskapssyn ska uppfattas, i förhållande till hur man själva tror att man uppfattas. Begreppen jag har valt är lämpade för att synliggöra vad som sker i framtagandet av det webbaserade stödet i EBP, ett arbete genom vilket kunskapsperspektiv tydligt kommer till uttryck. Denna del inleds först med en beskrivning av det teoretiska ramverket, följt av en förklaring till hur det kommer att användas för att få en bättre förståelse för resultaten i del 7.

4.1 Syfte och användning

Social worlds framework är både ett teoretiskt och metodologiskt paket som kommer från Chicago school of sociology och har ursprungligen utvecklats för att studera städers olika stadsdelar och arbetsplatser. Senare har det även tillämpats på olika arbets- och yrkesområden, professioner, samt både nationella och internationella nivåer. Fokus har skiftat från att först ha fokuserat på geografiska avgränsningar till att i stället riktas mot avgränsningar skapade av gemensamma diskurser: så kallade "discourses as both making and marking boundaries" (Clarke & Leigh Star 2007, ss.114). Social worlds framework används därför ofta för meningsskapande av vad grupper av aktörer gör, med fokus på deras kollektiva handlande. Syftet är att med hjälp av diverse begreppsliga verktyg som ryms under det här ramverket, skapa förståelse för relevanta aspekter såsom relationer, representationer, arbetsprocesser och olika diskurser (Clark & Leigh Star 2007, s.113).

I den här studien använder jag begrepp hämtade från Social worlds framework på ett lite eklektiskt sätt för att tolka vad som sker i framtagandet av det webbaserade stödet i EBP. Sociala världar är ett tillvägagångssätt som syftar till att förklara hur verksamheter med olika mål och prioriteringar trots detta kan arbeta kring en gemensam sak. Målet är att undersöka sådant som ger uttryck för myndighetens kunskapssyn och förståelse för sin egen roll, såväl arbetsprocesser som det diskursiva i utformandet av stödet. Det är viktigt att komma ihåg att det inte rör sig om hela myndigheten som kollektiv, utan om en grupp på enheten för kunskapsutveckling, på avdelningen för kunskapsstyrning för socialtjänsten. Jag har efter mycket funderande valt att i uppsatsen använda "informanterna" eller "projektgruppen" som benämning när jag diskuterar materialet. I tidigare utkast av uppsatsen använde jag "Socialstyrelsen" för att inte i onödan lägga ett potentiellt obekvämt strålkastarljus på det fåtal individer som arbetat med stödet, men också för att de är anställda vid Socialstyrelsen på avdelningen för kunskapsstyrning. Det är därför rimligt att saker som sägs och görs i arbetet inte tolkas som ett uttryck för "privat" kunskapssyn utan snarare i funktionen som medarbetare vid Socialstyrelsen. Distinktionen är viktig att flagga upp eftersom gruppens

kunskapssyn ligger i fokus för analysen, något som kan variera mellan och inom olika grupper på myndigheten.

4.2 Sociala världar

Inom Social worlds framework ryms diverse begrepp som kan användas som verktyg för att synliggöra och förklara vad som sker i framtagandet av det webbaserade stödet i EBP. De begrepp som kommer att användas här är: sociala världar, arenor och diskurser, aktörer och aktiviteter, samt gränsobjekt.

Sociala världar beskrivs som universum av diskurser som, inom en social värld, skapar gemensamma perspektiv och intressen, vilka formar grupperns identitet och kollektiva handlande mot gemensamma mål (Clark & Leigh Star 2007, ss.113). Genom begreppet *diskurs* syftas det till sammansättningar av språk, motiv och innebörd som används utifrån en gemensam förståelse för interaktion (Clark & Leigh Star 2007, s.116). Ibland möts olika sociala världar på en *arena* kring gemensamma frågor av intresse och en enighet kring ett gemensamt agerande. Olika sociala världar innebär ofta olika förståelser och intressen, samt även ofta brist på konsensus när de möts på en gemensam arena (Leigh Star & Griesemer 1989, s.387).

Sociala världar och arenor består av både närvarande och icke närvarande *aktörer* som ägnar sig åt *aktiviteter* för att skapa och upprätthålla märkbara gränser mellan världar och för att få social legitimation för den sociala värld de tillhör. Deras sätt att agera kommer därmed också vara ett uttryck för den kollektiva identitet som tillhör den sociala världen de är en del av. Den sortens aktörer som inte är närvarande, så kallade *implicated actors*, är mänskliga aktörer som har tystats i sammanhanget och/eller som endast har en diskursiv närvaro (Clark & Leigh Star 2007, s.119). Det finns två sorters *implicated actors*, den ena sorten är de som har en fysisk närvaro men i övrigt har tystats, ignorerats eller osynliggjorts av de som har makt i den givna sociala världen eller arenan. Den andra sorten är de som inte är fysiskt närvarande men har en diskursiv närvaro som har konstruerats av de som har makt i den givna sociala världen eller arenan. Vad de har gemensamt är att deras identitet är konstruerad av andra utifrån utomstående syften. När de olika aktörernas världar möts på en gemensam arena tenderar svårigheter att uppstå. När de gemensamt arbetar för att skapa vetenskapliga objekt, såsom ny kunskap, kan svårigheter uppstå när olika objekt och metoder har olika betydelser i de olika världarna (Leigh Star & Griesemer 1989, s.388).

I mötet mellan olika sociala världar på en gemensam arena, vid de märkbara gränserna, finns *gränsobjekt* (översatt från engelskans "boundary objects") som kan studeras för att få syn på de diskurser som särpräglar de olika sociala världarna (Clark & Leigh Star 2007, s.121). Sådana objekt har ofta stor betydelse för de sociala världarna som berörs av dem men tenderar samtidigt att översättas olika utifrån de sociala världarnas egna syften. Gränsobjekt tenderar

att skapa kontroverser och konkurrens om makten att definiera dem, de unika översättningarna möjliggör därför oftast samarbete kring dem utan att det råder konsensus. Att studera gränsobjekt kan vara av intresse eftersom de kan vara en viktig ingång till komplexa situationer. De är ett analytiskt verktyg som kan användas för att synliggöra relationer och diskurser som präglar ett specifikt gränsobjekt. Trots att ett och samma gränsobjekt kan definieras olika av olika aktörer, är de oftast tillräckligt anpassningsbara för att ha olika användningsområden samtidigt som de är tillräckligt stadiga för att bibehålla gemensamma kännetecken som de kan identifieras vid (Leigh Star & Griesemer 1989, s.393). Deras innebörd kan därför både vara väldigt vag och diffus, ofta i bredare kontext, men samtidigt också väldigt konkret i en mer specifik kontext.

4.3 Översättningsteori

Inom Social worlds framework och ANT behandlas "översättning" på två olika sätt. Utifrån social worlds framework sker översättning genom anpassningsbara gränsobjekt, som dels kan vara tillräckligt plastiska för att anpassas till olika sociala världar samtidigt som de fortfarande bibehåller sina centrala kännetecken (Leigh Star & Griesemer 1989). För att gränsobjekt ska översättas till olika aktörers kontext är det därför inte en förutsättning att aktörerna delar en och samma förståelse av begreppen. Inom Bruno Latours översättningsteori (1987), som har sina rötter i ANT, beskrivs översättning som en process som kräver att objektets innebörd och förståelse av dem behålls när andra aktörer anpassar dem. Latour (1987, ss.103) förklarar att huruvida fakta, påståenden eller evidens får genomslag beror på hur andra tar emot den och att deras tolkning och tillämpning är därför väsentlig. När olika tolkningar sker kommer det ursprungliga objektet att modifieras tills att det inte längre behöver anpassas. Denna process är vad Latour (1987) refererar till som *översättning*, vilket sker när påståenden, upptäckter eller vetenskapliga objekt justeras för att kunna nyttjas. Det centrala är att i översättningsprocessen kommer olika aktörer att involveras för att objektet ska kunna nyttjas. Objektets framgång är därför beroende av huruvida andra kommer att involvera sig i processen, därför är det också nödvändigt att få med sig andra genom att lyssna till deras intressen och att tillåta viss modifiering för att uppnå en stabilitet och möjliggöra tillämpning (Latour 1987, ss.108).

Relaterat till socialtjänsten, kan översättning förklaras som när standarder, såsom den standardiserade bedömningsmetoden ASI (addiction severity index), anpassas utifrån de professionellas kontext för att deras effekter också ska kunna gälla i den unika situationen där de tillämpas (Björk 2016b). Med bedömningsmetoden ASI gör chefer, mottagare, utredare och behandlare olika översättningar av standarderna utifrån dess formaliserade ramverk men även utifrån de olika rationaliteter som följer utifrån deras olika arbetsuppgifter. Standarden i sig kan därför inte betraktas som självt fungerande utan är beroende av praktikers översättningar till deras verklighet. Översättningsteori faller sig därför naturligt att använda när det talas om anpassningar på det här viset. I framtagandet av det webbaserade stödet i

EBP kommer anpassning av EBP kunna relateras till översättning som det förstås inom Social worlds framework respektive ANT.

4.4 Teoretisk tillämpning

I den här studien är Socialstyrelsen en *aktör* som avser att ta fram ett webbaserat stöd i EBP för socialtjänsten (hänvisad till som "praktiken"). I framtagandet blir det tydligt att hur stödet utformas, vad det förväntas innehålla och vilken funktion det förväntas fylla, påverkas av att det finns olika uppfattningar av EBP-begreppets definition, av kunskapsstyrning samt av Socialstyrelsens roll gentemot praktiken. Detta utgör gemensamma frågor av intresse för Socialstyrelsens, akademin och praktikens olika *sociala världar*, som möts på en gemensam *arena* kring EBP. Enheten för kunskapsutveckling på Socialstyrelsen har ett uttalat uppdrag att stödja praktiken i EBP och praktiken får ökade krav på sig genom den nya socialtjänstlagen som innebär att sträva efter en evidensbaserad praktik i socialtjänsten. Samtidigt packar akademien upp olika begreppsförståelser och belyser begreppsförvirring, vilket enligt informanterna i den här studien försvårar konsensus mellan de olika parterna och deras sociala världar. Det uppstår svårigheter när dessa olika världar möts på en gemensam arena, där det blir tydligt att EBP-begreppet har olika betydelser och att Socialstyrelsen väljer att hantera dessa meningsskiljaktigheter på ett särskilt sätt när de skapar ett webbaserat stöd i EBP för socialtjänsten.

Förutom att en av avgränsningarna med den här studien är att studera det som sker utifrån Socialstyrelsens perspektiv är akademien och praktiken endast diskursivt och inte fysiskt närvarande i samtalen kring det webbaserade stödets utformning och funktion. De är därför så kallade *implicated actors*, konstruerade av aktörerna som är representanter för myndigheten och som utgörs av deltagarna i projektgruppen. Praktiken och akademien kan också förklaras som *implicated actors* då de är "targeted by the work of arena participants" (Clark & Leigh Star 2007, s.119), på grund av deras diskursiva närvaro i begreppsdiskussioner kring EBP och kunskapsstyrning.

Likt *gränsobjekt* är EBP och kunskapsstyrning begrepp med en svag struktur när de används i bredare bemärkelse, då begreppen har något olika betydelser och tillämpning i olika kontext. Det kan även förekomma skillnader i definitionen inom samt mellan myndighet, akademi och praktik. Begreppen har, precis som gränsobjekt beskrivs av Clark och Leigh Star (2007, s.121), samtidigt en starkare struktur bland de som det råder konsensus emellan, det vill säga där det finns en enad definition av dess innebörd. I framtagandet av det webbaserade stödet i EBP kan dessa begrepp betraktas som gränsobjekt då deras definition är något som skapar spänningar, diskussioner och motsättningar.

Latours *översättningsteori* används i samband med förklaringarna för hur behovet av det webbaserade stödet har identifierats samt hur stödet utformas för att svara mot praktikens

behov. I likhet med hur Latour (1987, ss.103) belyser vikten av olika aktörers tolkningar och anpassningar beror genomslaget som en evidensbaserad praktik får i de olika verksamheterna på hur andra tillämpar stödet så att det passar in i deras sammanhang. Latours beskrivning av anpassningar ställs i den här studien i kontrast till hur anpassningar har beskrivits inom Social worlds framework, med hänvisning till tidigare beskrivning av EBP som ett gränsobjekt genom det webbaserade stödet. För att EBP ska få genomslag behöver praktiken involveras på så sätt att de förstår sitt eget behov av stödet samt får lämpliga verktyg för att själva kunna arbeta för en evidensbaserad praktik. Socialtjänstens tolkning och tillämpning av det webbaserade stödet är därför väsentlig och kommer att påverkas av det webbaserade stödets utformning och innehåll. Samtidigt får praktiken ta del av en det webbaserade stödet i ett skede där dess innehåll och struktur redan är utformat utifrån Socialstyrelsens redan satta ramar. Vad som är uppe till diskussion i den här studien är vilken typ av översättning det webbaserade stödet förväntas vara ett uttryck för, den av Latours översättningsteori som förutsätter att aktörer anammat likvärdiga tolkningar och förståelser av kunskapsobjektet eller den av Social worlds framework där aktörers olika tolkningar inte utgör ett hinder i mötet kring ett gemensamt gränsobjekt.

4.5 Metodologisk tillämpning

Ett grundantagande inom STS är att vi inte är ett tomt ark som fylls med innehåll när vi når den verkliga världen genom vår forskning, utan att vi har bakomliggande antaganden som formar och påverkar forskningen (Clark & Leigh Star 2007, ss.116). När social worlds framework används som ett metodologiskt ramverk liknar metoden det som många är bekanta med som grounded theory, där tanken är att metoden inte tjänar teorin utan snarare grundar den. Det här ramverket kan användas för att generera analytiska förklaringar av empiriska frågor genom att analysera en situation (Clark & Leigh Star 2007, s.128). Tanken är att en analys av den givna situationen ska bidra med en ökad förståelse för relevanta beståndsdelar och relationer.

En situationsanalys kan göras med olika typer av kartor och i den här studien har inspiration tagits från två av dem. Den ena av dem handlar om att ringa in de sociala världarna och den gemensamma arenan som de möts på. Detta görs genom att kartlägga relevanta aktörer och diskurser, exempelvis genom att studera situationer där det förekommer diskussioner kring det som är av intresse. I det här fallet görs en sådan kartläggning med utgångspunkt i diskussioner kring hur det webbaserade stödet ska utformas och för vilka. Den andra sortens kartläggning handlar om att skapa en överblick över olika perspektiv eller ståndpunkter kring det som är av intresse, som i det här fallet handlar om det Socialstyrelsen ser att praktiken behöver stödjas i: EBP, samt om hur Socialstyrelsen ser sin roll i att stödja praktiken.

En väsentlig skillnad mellan dessa två typer av kartläggningar är att den förstnämnda fokuserar på att skapa en överblick över relevanta mänskliga och icke-mänskliga aktörer, samt

de gemensamma frågorna av intresse som de möts kring. Genom den andra sortens kartläggning riktas istället fokus på aktörernas olika positioner i frågorna som kan vara föremål för kontrovers. Det är vanligt att situationsanalyser genomförs genom att analysera diskursivt och/eller etnografiskt material för att på så sätt få tag i både uttalade och icke-uttalade ställningstaganden (Clark & Leigh Star 2007, s.128). Den här studiens utformning sker också med inspiration från detta, genom att kombinera olika metoder för att undersöka hur EBP-begreppet hanteras och hur dess plats i stödet diskuteras.

Social worlds framework kommer i den här studien alltså att användas både som teoretiskt och metodologiskt ramverk för att undersöka hur skilda perspektiv på kunskap hanteras i framtagandet av det webbaserade stödet i EBP. Det hade naturligtvis varit intressant att genomföra en sådan analys utifrån flera perspektiv och intervjua även andra personer och grupper av aktörer som kan betraktas som representanter för andra sociala världar, såsom akademien och praktiken. Samtidigt finns en poäng i att rikta enskilt fokus på Socialstyrelsens förståelse av det webbaserade stödet eftersom de har en central funktion som kunskapsstyrande myndighet.

5. Metod och material

Ingången till att studera framtagandet av det webbaserade stödet i EBP har varit en praktikplats på Socialstyrelsen genom studier vid mastersprogrammet i evidensbaserad praktik vid Göteborgs universitet. Syftet med praktikplatsen har varit att lära känna en verksamhet med relevans för evidensbaserad praktik, där Socialstyrelsen har varit en given aktör då myndighetens uppdrag går ut på att på olika sätt stödja utvecklingen av en evidensbaserad praktik inom vård och omsorg. Myndighetens uppdrag omfattar bland annat forskning och kunskapsutveckling om socialtjänstens verksamhet och metoder, samt att stödja en evidensbaserad praktik i socialtjänsten genom att ta fram bästa tillgängliga kunskap Socialstyrelsen (2020c). Målet med praktikplatsen har varit att få möjlighet för förstahandskännedom och egna erfarenheter av arbetssätten vid Socialstyrelsens enhet för kunskapsutveckling. Målet har också varit att öka förståelsen för vad evidensbaserad praktik innebär i praktiken och att utveckla färdigheter i aktuella metoder i utvecklandet av en evidensbaserad socialtjänst. Dessa förståelser och färdigheter har omsatts detta masterexamensarbete.

Uppdraget som praktikant har gått ut på att delta i enhetens arbetsuppgifter med att utveckla ett stöd för en evidensbaserad socialtjänst. I första hand har fokus lagts på att bidra i framtagandet av ett nytt webbaserat stöd i EBP genom att delta på möten där det har samtalats kring detta. Förutom att lära mig om enhetens arbete har rollen som praktikant också inneburit att vara uppmärksam på saker att undersöka vidare genom detta examensarbete, vars syfte och forskningsfrågor därför har vuxit fram under praktikperioden på Socialstyrelsen. Denna dubbelsidiga position som praktikant har medfört både möjligheter och utmaningar som behandlas i metoddiskussionen under underrubriken "observation" (5.1).

Det har fallit sig naturligt att en av metoderna för att undersöka frågeställningarna kring framtagandet av det webbaserade stödet är en deltagande observation, som det redogörs för i del 5.1. Den metoden kombineras med analys av dokument som har varit relevanta för framtagandet av det webbaserade stödet, beskrivet i del 5.2, samt intervjuer med ansvariga för och deltagare i projektgruppen för framtagandet av det webbaserade stödet, i del 5.3. I redogörelsen för de olika metoderna beskrivs först själva utförandet med fokus på vad som har gjorts och hur det har genomförts. Sedan förklaras syftet med metoden, med fokus på varför den metoden har valts i förhållande till syftet med undersökningen samt hur den används för att besvara frågeställningarna. Slutligen följer en kort metoddiskussion med fokus på metodens styrkor och svagheter.

5.1 Observation

Att observera situationer direkt möjliggör att få syn på sådant som inte tas upp explicit i antingen dokument eller intervjuer (Green & Thorogood 2004, s.132). En deltagande observation har varit ett givet sätt att undersöka frågeställningarna då det har varit ett sätt att

få tag i projektgruppens tankar och reflektioner som har präglat arbetsprocessen i framtagandet av det webbaserade stödet. Nedan presenteras samtliga frågeställningar, där de som är fetmarkerade i detta avsnitt besvaras genom en deltagande observation:

- **Vad är syftet med framtagandet av ett webbaserat stöd i EBP för socialtjänsten?**
- Hur har Socialstyrelsen identifierat praktikens behov av stöd?
- **Hur har arbetet med att ta fram det webbaserade stödet organiserats och förändrats under tiden?**
- **Vad uppfattas som viktigt i arbetet med utformningen av det webbaserade stödet?**

5.1.1 Utförande

Den deltagande observationen utfördes i samband med praktikplatsen på enheten för kunskapsutveckling (KU) på Socialstyrelsens avdelning för kunskapsstyrning för socialtjänsten (KST). Praktikplatsen gav möjlighet att delta vid möten bestående av samtal kring framtagandet av det webbaserade stödet i EBP. Vid dessa möten fördes löpande anteckningar om det som togs upp och efter möten formulerade jag en egen reflektion kring det mest centrala innehållet i anteckningarna. Sådana reflektioner har handlat om vilka tankar, frågor och känslor som anteckningarna har väckt. Processen kan beskrivas som en följeforskning där syftet har varit att få en insyn i hur enheten arbetar för att stödja en evidensbaserad praktik i socialtjänsten genom framtagandet av det webbaserade stödet. På en skala från att vara en fullödigg observatör till att vara en fullödigg deltagare i fältet som studeras, finns det de som är en observerande deltagare eller en deltagande observatör (Green & Thorogood 2004, ss.133). Utifrån dessa olika grader av deltagande i denna typ av observationsstudier skulle min roll kunna definieras som en observerande deltagare, en som inte är helt hemma i fältet men som studerar situationen genom att se och lyssna, samt deltar genom att ställa frågor och dela sina funderingar.

5.1.2 Metoddiskussion

Det är värt att nämna att praktikplatsen har inneburit ett deltagande i framtagandet av det webbaserade stödet under en tio veckors period, medan själva projektet sträcker sig både längre tillbaka och längre fram i tiden än så. Av tids- och resursmässiga skäl har följeforskningen inte kunnat pågå under en längre tid än vad den har gjort och därför heller inte sträcka sig fram tills att framtagandet av det webbaserade stödet är färdigt. Den process som studeras är därför inte färdig när examensarbetet färdigställs och den täcker heller inte in den del av framtagandeprocessen som har utspelat sig innan denna följeforskning har genomförts. Eventuella risker med att ha studerat framtagandet under en begränsad tid är att inte få en heltäckande bild av den utvecklingsprocess som framtagandet har inneburit. Projektgruppen har uttryckt att det har skett ändringar i stödet som påverkar dess utformning och innehåll både före min praktikperiod och efter att den här uppsatsen är färdigbearbetad.

Trots att denna tidsaspekt har varit en nödvändig avvägning i forskningsprocessen är den troligen inte en begränsning för att uppnå syftet med studien eftersom det som undersöks, hur myndigheten hanterar olika syn på kunskap, är något som kan besvaras oberoende av hur långt följeforskningen sträcker sig.

En av styrkorna med att använda en deltagande observation som metod i den här studien är att kunna få tag i implicita aspekter som inte uttrycks i dokument och kanske heller inte i intervjuer om man inte ställer precis rätt frågor (Green & Thorogood 2004, s.132). Genom att delta i framtagandet tillsammans med projektgruppen finns det möjlighet att observera vilka narrativ som dyker upp i samtalen kring det webbaserade stödet. Det har därför också gett möjlighet att formulera intervjufrågor för att räta ut frågetecken kring det som har observerats.

En utmaning med den deltagande observationen har handlat om svårigheter i rollen som både deltagare och observatör. Att både delta som praktikant och genomföra följeforskning har stundvis varit utmanande. Som praktikant har det varit svårt att hitta sin plats och en bekväm nivå i deltagandet, att våga bryta in med naiva frågor i projektgruppens pågående samtal med risken att uppfattas som okunnig kontra att hålla sig i bakgrunden med risk att framstå som passiv och ointresserad. Rollen som praktikant har dock varit föränderlig under praktikens gång. Genom att ha fått i arbetsuppgift av projektgruppen att föra anteckningar vid möten blev det naturligt att också samla fältanteckningar utan att uppfattas som granskande. Det har också lämnat utrymme för att be om förtydliganden utan att kännas som ett störningsmoment i projektgruppens arbetsprocess.

Ett återkommande tema som behandlas i resultaten från den här studien är det så kallade missförståndet kring myndighetens kunskapssyn, inom vilket akademins granskande av myndighetens arbete framställs som en bidragande orsak. Att delta i projektgruppens arbete som en observatör och samtidigt en representant för akademien, har medfört en försiktighet i min följeforskning och senare även vid analyser av materialet. Det har varit svårt att balansera känslan av att inte vilja bidra med ytterligare en felaktig bild av myndighetens kunskapssyn, men samtidigt att våga uttrycka egna tolkningar av de spänningar som har framkommit i observationerna.

Projektgruppen har inte uttryckt att de känner sig granskade av min närvaro som en student som genomför en följeforskning kring deras arbete med det webbaserade stödet. Vid enstaka tillfällen har dock deltagarna visat intresse för att ta del av de fältanteckningar som har förts i samband med möten. En avvägning har därför varit huruvida det materialet ska delas med dem för att bibehålla en transparens kring den dubbla rollen som praktikant och samtidigt en deltagande observatör. Potentiella risker med det skulle vara en oönskad påverkan på projektgruppen där de blir mer omedelbart medvetna om att de studeras och att de därmed också anpassar sitt beteende utefter det, vilket kan leda till att situationen som studeras inte blir autentisk. En utmaning med detta har varit att jag som forskare redan har hämmat mig i

mina anteckningar, reflektion och analys, för att undvika att uppröra eller på annat vis påverka deltagarna och situationen som studeras på ett negativt sätt. Efter en övervägning har dilemmat hanterats genom att dela fältanteckningar med de som har varit intresserade av dem. Beslutet har grundat sig i att hellre upprätthålla en transparens gentemot deltagarna än att uppfattas som en granskare med en dold agenda.

5.2 Dokument

Syftet med en analys av relevanta dokument är att bidra med en ökad förståelse för vad projektgruppen lyfter som centrala delar i framtagandet av det webbaserade stödet. Att få en bild av vad som visas explicit i dokumenten, i kombination med vad som sker implicit vid möten, är i sin tur en god grund för att utföra kompletterande intervjuer. Nedan presenteras samtliga frågeställningar, där de som är fetmarkerade i detta avsnitt besvaras genom analys av relevanta dokument:

- **Vad är syftet med framtagandet av ett webbaserat stöd i EBP för socialtjänsten?**
- **Hur har Socialstyrelsen identifierat praktikens behov av stöd?**
- Hur har arbetet med att ta fram det webbaserade stödet organiserats och förändrats under tiden?
- Vad uppfattas som viktigt i arbetet med utformningen av det webbaserade stödet?

5.2.1 Utförande

Två dokument som informanterna själva har lyft som relevanta för att bättre förstå framtagandet av det webbaserade stödet har analyserats genom en kvalitativ innehållsanalys. De dokument som inkluderats i analysen är en beskrivning av enhetens arbete i dokumentet "Forskning och utveckling - inriktning och strategi för arbete på enheten för kunskapsutveckling" (Socialstyrelsen 2020c), samt en förstudie inför framtagandet av det webbaserade stödet i EBP (Socialstyrelsen 2021). Först har respektive dokument lästs igenom och sammanfattats för att få en övergripande uppfattning av vad det handlar om. Därefter har det lästs upprepade gånger med utgångspunkt i en eller flera frågeställningar som presenteras i syftesformulering och resultat. I samband med detta har det gjorts noggrannare sammanfattningar av relevant innehåll för att summera det samtidigt som dess centrala innebörd behålls. Innehållet har kodats för att få en enklare översikt och därefter kategoriserats i övergripande teman.

Syftet med förstudien har varit att identifiera socialtjänstens behov av stöd i görandet av EBP, att ringa in myndighetens erfarenheter av att stödja en evidensbaserad praktik, samt att fastställa hur stödet behöver utformas för att möta praktikens behov (Socialstyrelsen 2021, ss.4). I förstudien behandlas bland annat EBP-modellen förr kontra idag, resultat från en litteratursökning om den aktuella litteraturen om EBP i socialt arbete och resultat från en

intressentundersökning om EBP i socialtjänsten idag. I förstudien lyfts också Socialstyrelsens befintliga och tidigare utbildningar och stöd för att arbeta med EBP inom socialtjänsten.

I det andra dokumentet, "Forskning och utveckling - inriktning och strategi för arbete på enheten för kunskapsutveckling" (Socialstyrelsen 2020c), beskrivs enhetens uppdrag gentemot praktiken. Enheten för kunskapsutveckling (KU) är en del av avdelningen för kunskapsstyrning för socialtjänsten (KST) på Socialstyrelsen. I dokumentet förklaras att KU är en forsknings- och utvecklingsenhet som arbetar med att på vetenskaplig grund utveckla och utvärdera metoder till stöd för socialtjänstens bedömningar, insatser och arbetsformer. Enheten arbetar för att identifiera praktikens behov genom att bland annat ha en omvärldsbevakning av praktikinära forskning och en uppdaterad bild av forskningsmiljöer med vetenskapliga experter. De förväntas följa och kartlägga praktikens behov genom löpande dialog, inventera forskningsbehov och genomföra intern och extern kvalitetssäkring av FoU (forskning- och utvecklingsverksamhet) med bland annat vetenskapliga experter. I enhetens uppdrag är det också viktigt med samverkan och nätverkande, kollegialt lärande och att stimulera forskning.

5.2.2 Metoddiskussion

Projektgruppen har lyft dessa dokument för att jag som praktikant ska få en förförståelse för enhetens arbete och för arbetet med framtagandet av ett webbaserat stöd i EBP för socialtjänsten. Som komplement till den deltagande observationen är dokumentanalys därför ett bra sätt att få tag i explicita aspekter av myndighetens arbete (Green & Thorogood 2004, s.167). Ytterligare en styrka med att analysera dokumenten är att det bidrar med en kort historisk tillbakablick kring projektgruppens arbete med stödet innan följeforskningen tog plats. En sådan tillbakablick ger en kontext som kan bidra med en ökad förståelse för framtagandet av stödet, något som annars kan vara lätt att missa.

En av svagheter med att analysera dokument är att informationen man får från dem är begränsad. Genom dokumenten är det endast det som står som är tillgängligt och öppet för tolkning eller analys (Green & Thorogood 2004, s.166). I och med att dokumentanalysen kombineras med en deltagande observation och av intervjuer, är möjligheten till att fånga även mindre explicita företeelser troligen inte helt begränsad i den här studien. Att kombinera samtliga metoder har resulterat i en del upprepning av resultat att tolka men samtidigt en möjlighet att ställa frågor och få förklaringar och förtydliganden kring det som lyfts i dokumenten.

5.3 Intervjuer

Syftet med att genomföra intervjuer har varit att få en djupare förståelse för det som uppfattas som centralt i dokumenten och i fältmaterialet från den deltagande observationen, med utgångspunkt i forskningsfrågorna. Intervjuerna har varit semistrukturerade för att lyckas hålla sig till undersökningens syfte men samtidigt lämna utrymme för fria svar. Nedan

presenteras samtliga frågeställningar, där de som är fetmarkerade i detta avsnitt besvaras genom intervjuer:

- **Vad är syftet med framtagandet av ett webbaserat stöd i EBP för socialtjänsten?**
- **Hur har Socialstyrelsen identifierat praktikens behov av stöd?**
- **Hur har arbetet med att ta fram det webbaserade stödet organiserats och förändrats under tiden?**
- **Vad uppfattas som viktigt i arbetet med utformningen av det webbaserade stödet?**

5.3.1 Utförande

Det har genomförts semistrukturerade intervjuer med de personer som arbetar med framtagandet av det webbaserade stödet i EBP samt med en enhetschef. Redan i början av praktikperioden har deltagarna tillfrågats ifall de vill ställa upp på intervjuer för examensarbetet, vilket sedan följdes det upp med ytterligare en förfrågan via mejl mot slutet av praktikperioden inför när intervjuerna skulle inledas. Det bokades in ett digitalt möte för respektive deltagares intervjutillfälle via mejl. I samband med det informerades det om att den uppskattade tiden för intervjun skulle vara ungefär en timme, samtidigt som det avsattes en och en halv timme för att kunna genomföra intervjun i lugn och ro. Intervjuerna tog plats via programmen Zoom eller Skype, varpå de spelades in via dator och med mobiltelefon. Deltagarna informerades om att deras deltagande är frivilligt och anonymiserat i den grad det är möjligt, samt att det inspelade materialet hanteras konfidentiellt. Intervjufrågorna som ställdes hade sin utgångspunkt i forskningsfrågorna som till en början utgjordes av fem forskningsfrågor och därmed fem övergripande teman med ett antal följdfrågor som skulle ställas vid behov.

Materialet har sedan transkriberats två gånger: först genom den automatiska inläsningsfunktionen på Microsoft Word och sedan har innehållet granskats noga för att säkerställa att transkriberingen blivit korrekt. Materialet har sedan lästs igenom upprepade gånger och kodats i form av korta stycken med tillhörande rubriker som summerar det centrala innehållet och budskapet i respektive stycke. Dessa koder har sedan kategoriserats som övergripande, återkommande och avvikande teman i samtliga intervjuer. Dessa teman utgör i sin tur grunden för resultaten, i kombination med relevanta citat. När citaten lyfts i resultaten har deltagarnas förnamn bytts ut med en slumpmässig bokstav för att värna om deras anonymitet.

5.3.2 Metoddiskussion

Vad som vanligtvis ses som en svaghet med intervjuer är att de endast genererar information om vad människor säger och inte om vad de gör, samtidigt kan intervjumaterial vara en ovärderlig resurs då de ger tillgång till människors beskrivningar av deras egna upplevelser och övertygelser (Green & Thorogood 2004, ss.87). I den här studien har intervjuerna varit ett

värdefullt komplement till övrigt insamlat material då deltagarnas redogörelser har fördjupat förståelsen för framtagandet på ett sätt som annars inte hade varit möjligt. Att ha denna typ av individuella möten med projektgruppen har gjort det möjligt att lättare få sig en helhetsbild av vad de beskriver som centralt i framtagandet av det webbaserade stödet.

En begränsning i genomförandet av intervjuerna är att det ibland förekom en del återkommande störningar i internetuppkopplingen som gjorde att det uppstod korta avbrott i samtalet. Dessa avbrott kan ha gjort att deltagarna avbrutits i deras redogörelser och att dessa redogörelser därför inte blivit så pass fullständiga som de hade kunnat vara. En potentiell risk är därför att jag som intervjuare kan ha missat att plocka upp något som hade kunnat vara relevant att ställa följdfrågor kring.

Ytterligare en faktor som skulle kunna ses som en begränsning i intervjuerna är att vissa av deltagarna fick se teman i förväg efter att de efterfrågat det. Även här uppstod utmaningarna jag upplevt med att balansera rollen som både praktikant och som följeforskare, där jag både vill bibehålla en transparens gentemot projektgruppen men samtidigt också genomföra forskningen ofiltrerat. En potentiell nackdel med att presentera frågeställningarna i förväg är att deltagarna fått möjlighet att förbereda sina svar och att det därför hämmar dem när de intervjuas.

En annan begränsning med metoderna har varit möjligheten att värna om deltagarnas anonymitet. Eftersom det endast är fyra personer som deltar i intervjuerna och att de är nära kollegor, som troligen redan känner till varandras övertygelser rätt väl, är det svårt att garantera deras anonymitet gentemot varandra. Det skulle inte vara särskilt svårt för den som ville ta reda på vilka deltagarna är och det är också rätt enkelt att ta reda på vem chefen är på enheten. Deltagarnas anonymitet har därför hanterats i den mån det går, genom att inte ta med deras namn.

6. Resultat och analys

Resultatet presenteras genom fyra övergripande rubriker. Inledningsvis i den första delen (6.1) redogörs det för det webbaserade stödets utformning. Den andra delen (6.2) stödets syfte och funktion och behandlar vad som är syftet med framtagandet av ett webbaserat stöd i EBP för socialtjänsten: att inte betraktas som styrande men som stödjande. I den tredje delen (6.3) behandlas praktikens roll i framtagandet av det webbaserade stödet, både avseende hur praktikens behov av stödet har identifierat samt vilka, hur och varför olika aktörer bjuds in i olika skeden av framtagandet. Avslutningsvis redogörs det i den fjärde delen (6.4) för stödets innehåll och struktur, med fokus på hur det dubbla syftet med stödet syns i arbetet med dess utformning genom "viljorna". Under respektive rubrik presenteras de teman som har tagits fram utifrån analyser av dokument, fältanteckningar och intervjumaterial. Resultaten kommer senare i diskussionsdelen (7) att förklaras i relation till tidigare forskning, till det teoretiska ramverket: social worlds framework samt till översättningsteori.

6.1 Lärpaketet

Hur stödet är utformat beskrivs som tre steg in i ett lärpaket. Det första steget är när användaren går in på utbildningsportalen där det går att hitta ingången till stödet, om stödet skulle liknas vid ett hus så skulle det här vara trappan upp till dörren. Där ska det finnas en grundläggande beskrivning av stödet så att användaren kan bestämma om det är något för den att gå vidare med. Nästa steg sker när användaren har valt att gå vidare till lärpaketet och kliver då in i husets "hall". Där möts användaren av information om EBP med exempel från praktiken, vad som är nyttan med EBP för klienten, samt information om hur stödet är upplagt och fungerar. Där är det också tänkt att det ska finnas exempel från praktiken för att användaren ska få en känsla för hur behovet av att arbeta med EBP kan uppstå. Detta leder till det tredje steget, väl inne i huset, där användaren kan välja olika ingångar som leder till olika spår för att lära sig mer om "görandet" av EBP i förhållande till sin egen verksamhet. I framtagandeprocessen har dessa ingångar benämnts som "viljor", skapade för att väcka igenkänning hos användaren.

När användaren väljer en ingång möts den av en introduktion till hur den ingången hänger ihop med EBP-modellen och de fem stegen i görandet av EBP, följt av en grundläggande fakta om den kompetensen som ingången syftar till att utveckla. Därefter finns det möjlighet att ta del av mer information för den som vill det, med hänvisningar till Socialstyrelsens egna produkter och även externa produkter som är relevanta för den ingången. Slutligen finns olika aktiviteter som användaren kan välja att engagera sig i. Beroende på ambitionsnivå finns det aktiviteter som är mer inriktade på "att förstå" eller "att göra" olika delar som ingår i EBP. Några exempel på sådana verktyg är test för att bekräfta att användaren har uppfattat informationen korrekt samt övningar och inventeringar för att applicera kunskapen på sin egen verksamhet. Nedan presenteras de olika ingångarna (viljorna) med betoning på deras fokus (fet markerat). Värt att notera är att den formulering av viljorna som presenteras här är

från när denna studie har genomförts och kan därför ha ändrats senare i framtagandeprocessen.

- Jag vill veta mer om **EBP i allmänhet**.
- Jag vill öka **delaktigheten** för mina klienter.
- Jag vill jobba med **risk- och skyddsfaktorer** i klientarbetet.
- Jag vill kunna använda **bedömningsmetoder** i mitt arbete.
- Jag vill kunna **hitta** den **forskning** vi behöver i mitt arbete.
- Jag vill jobba evidensbaserat i **val av insats** för mina klienter.
- Jag vill bli bättre på att **formulera mål** i arbetet med mina klienter.
- Vi vill utveckla **lokal kunskap** (ISU - individbaserad systematisk uppföljning).

6.2 Styrande och stödjande

6.2.1 Myndighetens roll

Framtagandet av det webbaserade stödet har initierats av ett antal skäl som projektgruppen har lyft som centrala. Ett utav skälen är den nya socialtjänstlagen som kommer i januari 2023 och som kommer att ställa krav på Socialtjänsten att arbeta utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet (SOU 2020:47; Socialstyrelsen 2019). Lagen ställer därmed krav på att praktiken både ska ha förståelse för vad som utgör en evidensbaserad praktik i socialtjänsten och veta hur de ska arbeta för att eftersträva det. I och med att vetenskap och beprövad erfarenhet är centrala kunskapskällor i EBP-modellen som Socialstyrelsen har anammat och att Socialstyrelsen redan har en kunskapsstyrande roll gentemot socialtjänsten, har det lett till en ambition att ta fram ett sådant stöd.

KU-enheten på Socialstyrelsens avdelning för kunskapsstyrning för socialtjänsten har tidigare tagit fram en webbaserad utbildning i EBP som idag inte är tillgänglig på grund av att den inte kunde rymmas i den nya tekniska plattformen på myndigheten. Av praktiska skäl krävdes det en ny utbildning och givet den trend som har funnits att ta till sig innehåll via webben ledde det logiskt till att stödet i EBP skulle vara just webbaserat (Socialstyrelsen 2021). En annan central orsak till att framtagandet av det webbaserade stödet har initierats är därför att Socialstyrelsen har behövt ta fram ett nytt stöd i EBP när den tidigare utbildningen inte har funnits kvar. När framtagandeprocessen initierades gjorde projektgruppen ett förarbete för att identifiera socialtjänstens behov av stöd i görandet av EBP. Förstudien är något som intressenterna har lyft som centralt i projektgruppens arbete med framtagandet av stödet, då det anses ha haft en stor betydelse för att ringa in myndighetens erfarenheter av att stödja en evidensbaserad praktik och kunna fastställa stödets utformning och innehåll (Socialstyrelsen 2021, ss.4).

Socialstyrelsen har ett uppdrag att stödja en evidensbaserad praktik i socialtjänsten och har därför redan erfarenheter av det sedan innan det webbaserade stödet skulle tas fram

(Socialstyrelsen 2021, s.3). I intervjuerna förklarar deltagarna att myndigheten har ett regeringsuppdrag som innebär att stödja praktiken med kunskap, men att det fortfarande finns en förlegad uppfattning om att myndigheten också har en tillsynsroll. De förklarar att myndighetens roll gentemot praktiken kan betraktas som top-down styrande, vilket samtidigt är svårt att undvika som myndighet. Förutom att förhålla sig till praktikens behov är ett genomgående tema i den här undersökningen att de också behöver förhålla sig till rollen som kunskapsstyrande, och -stödjande, myndighet.

Hela vår stödjande och styrande funktion som myndighet är ju egentligen att det ska vara en kunskapsbaserad socialtjänst och även i att stödja utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet med kunskap, bättre kunskap det är ju det som är vårt stora uppdrag egentligen. – H

Vi har en uppgift att fylla men vi får kritik för att vi alltid är top-down, det är jättesvårt att vara annat när man är det liksom i en grundkonstruktion, så jag tänker att vi måste vara stödjande och det har ett pedagogiskt problem därför att det är många som fortfarande tror att vi har en tillsynsroll. – K

I dokumentet om KU-enhetens uppdrag gentemot praktiken förklaras att de har i uppgift att identifiera praktikens behov av stöd i dess bedömningar, insatser och arbetsformer (Socialstyrelsen 2020c). Det som i citatet beskrivs som grundkonstruktionen är enligt informanterna svårt att komma runt, trots att man har utvecklat och förflyttat den roll som Socialstyrelsen nu ska ha gentemot praktiker som socialtjänsten. Eftersom den nya lagstiftningen kommer att ställa krav på Socialtjänsten att arbeta utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet ligger det tydligt inom KU-enhetens ansvarsområde att hjälpa dem att göra det.

När myndighetens uppdrag gentemot praktiken beskrivs i förstudien framgår att Socialstyrelsens arbete med att stödja praktiken i EBP går tillbaka till 1990-talet (Socialstyrelsen 2020a, ss.3). EBP inom socialt arbete är nyare än inom hälso- och sjukvård och EBP-modellen såg annorlunda ut förr då den inkluderade andra kunskapskällor än idag. Socialstyrelsens uppdrag var i början av 2000-talet att ta fram vetenskaplig kunskap för socialtjänsten samt tolka, sprida och beskriva hur praktiken ska arbeta evidensbaserat. I samtal kring framtagandet av det webbaserade stödet uppstår ett återkommande tema som handlar om att den kritik som praktiken och akademien riktar mot Socialstyrelsens kunskapsstyrning bottnar i ett missförstånd kring deras nuvarande kunskapssyn.

6.2.2 Missförståndet

Under tiden för mitt fältarbete publicerades en artikel av Emanuel Åhlfeldt (2022) som behandlar den begreppsliga rörligheten kring evidensbaserad praktik och kunskapsstyrning.

Författaren menade att en gemensam definition är nödvändig för att möjliggöra arbetet för en evidensbaserad praktik, något som blir svårt att uppnå när det förekommer flera olika förståelser av vad det är. Den förmenta motsättning i perspektiven som artikeln lyfte var något som dryftades som ett irritationsmoment i arbetet med framtagandet av det webbaserade stödet och beskrevs som hämmande för fältets utveckling. Projektgruppen diskuterade uttryckligen artikeln, vilken för dem tycktes vara den senaste i raden av en vanlig och tröttsam standardbeskrivning av ett förment problem. Den ”motsättning” som gång efter annan beskrivs i akademiska artiklar om evidensbaserad kunskapsstyrning, kallade informanterna ofta för “missförståndet” när de beskrev sitt arbete och de utmaningar deras uppdrag innebär.

Missförståndet har också beskrivits som ett motstånd och kritik mot myndighetens kunskapsstyrning på grund av en kvarliggande uppfattning om att Socialstyrelsen är fast i det gamla tänket kring EBP. Kritiken har främst kommit från akademien och har handlat om myndighetens “kunskapsstyrning genom nationella riktlinjer och mot betoningen på effektstudier och randomisering i den tidiga diskursen kring EBP” (Socialstyrelsen 2020a, s.3).

Flera forskare är å ena sidan kritiska till vad de uppfattar som top-down styrning men är å andra sidan även kritiska till att innehållet anpassas och förhandlas lokalt. Detta är ett motsägelsefullt förhållningssätt och vad beträffar kritiken mot en top-downstyrning är den svårbegriplig eftersom endast en starkare styrning uppifrån kan åstadkomma en likartad implementering av EBP på lokal nivå. (Socialstyrelsen 2020a, s.29)

Citatet från förstudien andas en frustration i förhållande till en kritisk och föga konstruktiv eller konsekvent akademi. I samtal, möten och intervjuer under mitt fältarbete uppfattade jag att projektgruppen ibland ställdes inför en liknande problematik då de i sitt arbete nödgades förhålla sig till hur de kunde komma uppfattas av en tänkt öginläsare och därför förebygga kritiken redan innan den formulerats. Deltagarna förklarar att de inte är helt övertygade om att denna motsättning är något som praktiken känner till eller påverkas av, utan att det snarare är en konflikt mellan akademi och myndighet. När Socialstyrelsen har granskat den aktuella litteraturen om EBP inom socialt arbete har de funnit att kritiken som akademien tenderar att rikta mot myndighetens syn på EBP "...sällan bygger på uppfattningar hos praktiker, chefer eller brukare beträffande vilken roll kunskap ska ha i arbetet." (Socialstyrelsen 2020a, s.7).

*Det kanske finns en större föreställning om att praktiken är medveten om den här motsättningen, alltså den kanske inte ens finns. Ibland kan jag känna att man lärs in i en motsättning, alltså att man inte behöver känna igen sig i det. –
L*

Socialstyrelsen har fastställt att otydligheterna kring hur EBP ska tillämpas utifrån praktikens olika verksamhetsnivåer har lett till att socialtjänsten behöver ett stöd i "görandet". Samtidigt finns en osäkerhet kring huruvida begreppsförvirringen faktiskt är ett problem för praktiken. I samtalen kring det webbaserade stödets utformning är begreppsförvirring ett tema som oundvikligen är ständigt återkommande.

Det har vi sett under de här åren att den här konflikten eller vad man ska säga den stoppar upp utvecklingen därför att den ligger där som ett hinder...vi behöver skriva så att folk förstår att man behöver inte ta ställning för eller emot utan man kan bygga sitt arbete på kunskapen ändå även om vi (myndighet och akademi) tjafsar. – K

Efter att projektgruppen har tagit del av det här uppsatsarbetet har de poängterat att det ytterligare behöver förtydligas att det så kallade "missförståndet" inte syftar till att akademien har en felaktig förståelse av den syn på kunskap som företräts av personer som stöttar EBP. Utan att det snarare handlar om att det har funnits skilda syn på kunskap och meningsskiljaktigheter kring vilken kunskap som ger vilket vetenskapligt stöd för vad.

6.2.3 Ett stöd i görandet

En litteratursökning som har gjorts inför framtagandet av det webbaserade stödet, för att undersöka "vilka perspektiv och fokus har forskningsartiklar som handlar om evidensbaserad praktik i socialtjänsten för närvarande?" visade att begreppet tenderar att beskrivas som rörligt (Socialstyrelsen 2020a, s.6). Vid ett möte säger en deltagare att de "jobbar med tillämpning av EBP och inte med begreppet som är en oändlig diskussion". I det märks en dragkamp mellan ett analytiskt perspektiv hos akademien som problematiserar begreppsförvirring och ett aktörsperspektiv hos Socialstyrelsen som behöver stödja tillämpningen av EBP. Missförståndet beskrivs som hämmande för utvecklingen då oändliga diskussioner kring begreppsförståelser och -förvirringar inte bidrar med kunskap om hur EBP ska tillämpas.

Och där någonstans har vi tagit ett ställningstagande att det här stödet ska inte hantera den motsättningen i stödet. Sen behöver man kommentera det kanske på något sätt i introduktionen...men vi kan inte ta hänsyn till det i stödets utformning för det är inte för akademien som vi gör här. Så vi stödjer det genom att visa på hur:et istället för att diskutera. – L

I och med att de heller inte är övertygade om att praktiken berörs av det så kallade missförståndet vill Socialstyrelsen därför inte att stödet ska vara en plats där begrepp utreds. Deltagarna förklarar därför att det inte är möjligt att utforma stödet så att det läggs fokus på att reda ut motsättningar eller missförstånd kring vad en evidensbaserad praktik är, mer än att

adressera detta kort som en bakgrund till begreppet. Till följd av detta har de landat i att det behöver finnas en distinktion mellan den teoretiska aspekten av EBP där fokuset ofta ligger på att reda ut begrepp, kontra EBP i praktiken som snarare kräver att praktiker “kavlar upp ärmarna”. Att stödja praktiken i “görandet” är därför ett centralt fokus i syftet med det webbaserade stödet.

Nu har man pratat väldigt länge om vad är EBP och vem är det som ska driva EBP och kopplat till kunskapsstyrning och de frågorna, men att den (diskussionen) rör sig liksom på en nivå som kanske praktiken inte blir hjälpt av...det vi har landat i att stödet ska bidra till att professionen kan tillämpa olika arbetssätt som ingår i en evidensbaserad praktik och det är ju lite skillnad liksom att det har blivit tydligare fokus på de här arbetssätten, alltså görandet är i tydligare fokus. - L

6.2.4 Ett dubbelt syfte

Trots avgränsningen att inte fokusera på att reda ut meningsskiljaktigheter kring EBP-begreppet blir det tydligt i det fältmaterial som har samlats in att EBP:s historia oundvikligen kommer på tal i samtal kring det webbaserade stödets utformning och innehåll. De olika uppfattningarna som råder kring EBP och kunskapsstyrning är också sammanlänkade med myndighetens roll gentemot praktiken. Denna observation har följts upp i intervjuerna där deltagarna förklarar att myndighetens roll gentemot praktiken givetvis kan uppfattas som styrande, då deras uppdrag också går ut på att styra med kunskap. Samtidigt förklarar de att de ser sin roll som stödjande och att deras kunskapsstyrning snarare går ut på att förmedla kunskapen och låta den styra.

Grundtanken är att det ska vara kunskapen som är styrande, det är inte Socialstyrelsen som ska vara styrande utan det är kunskapen som Socialstyrelsen tar fram åt praktiken som ska vara styrande. - K

I såväl intervjumaterial som vid möten och informella samtal blir det tydligt att det finns en genomgående ambition hos projektgruppen att tydliggöra sin kunskapssyn som man menar är avsevärt mer nyanserad än vad den ofta framställs som, samt sin stödjande snarare än styrande roll i förhållande till praktiken. Det framstår som viktigt för projektgruppen att det webbaserade stödet ger rätt intryck hos användarna och inte späder på missförståndet kring deras roll gentemot praktiken. Något som har varit centralt i syftet med stödet är att myndigheten ska uppfattas som stödjande snarare än styrande och att signalera att stödet är just ett stöd och inte en utbildning. Det webbaserade stödet förväntas fylla en funktion där det blir tydligt att Socialstyrelsen konstruerar stödet och fyller det med innehåll i ett uttalat syfte att stödja praktiken i EBP. Samtidigt finns också ett fokus på den historia som ligger bakom EBP och kunskapsstyrning som begrepp, som påverkar hur stödets innehåll konstrueras.

Genom att följa framtagandet av stödet synliggörs en vilja att uppfattas rätt givet det missförstånd som akademien späder på och en medvetenhet om hur stödets innehåll paketeras och presenteras. Ett återkommande tema i samtalen kring stödets innehåll och struktur har varit att tydligt visa sin rätta kunskapssyn. Detta har synliggjorts i både uttalade reflektioner kring vilken övergripande tonalitet stödet ska ha, men också i detaljfrågor kring stödets innehåll. Vid ett möte förklarar deltagarna att det webbaserade stödet ska visa att Socialstyrelsen har en inkluderande kunskapssyn där olika typer av kunskapskällor, både de som finns i toppen, mitten och botten av evidenshierarkin, betraktas som likvärdiga i förhållande till varandra. Nedanstående citat är från fältanteckningarna som förts vid det mötet.

Vi stödjer tillämpad kunskap i EBP. Vi tycker att allting är viktigt, både forskning, erfarenhet och yrkesskickligheten, klienten, osv. Det behöver tydliggöras i beskrivningar av vad stödet går ut på och hur det är utformat. – Projektgruppen

Vid ett möte går projektgruppen igenom det visuella innehållet i det webbaserade stödet, som det senare ska se ut för användaren. Det finns redan satta ramar för vissa saker såsom Socialstyrelsens förutbestämda färgkoder och det finns också vissa begränsningar med vad som kan ändras, rent tekniskt. Fokuset skulle inte vara att diskutera textens innehåll utan hur själva sidan ser ut när användaren navigerar runt omkring i det webbaserade stödet. Diskussionen fastnar vid en ikon som följer med i olika delar av webbsidan. Det är en glödlampa som vid sin vänstra och högra sida har en linje som är böjd uppåt och nedåt, liksom ett ojämnt sicksack-mönster. Projektgruppen reagerar på att linjerna påminner för mycket om hjärtslag och anser att det kan skapa oönskade associationer till EBM hos användaren. Linjerna i ikonerna ändrades inför nästa möte till raka linjer. Exemplet med glödlampan illustrerar att det har varit viktigt för Socialstyrelsen att kommunicera sin kunskapssyn, att det har skett en förflyttning i den och att inte associeras med den tidigare kritik som har riktats mot EBP och dess rötter i EBM. Trots sin uppriktiga ambition att stödet ska vara till användning för praktiken skulle det kunna anas en påverkan av det så kallade missförståndet även i utformningen av stödets innehåll och struktur.

6.3 Praktikens röst i framtagandet

6.3.1 Praktikens behov av stödet

För att ringa in vilket behov det webbaserade stödet förväntas fylla har enheten gjort ett förarbete och samlat kunskap som underlag för vad som kommer att bli målet med stödets syfte och funktion. Förarbetet består av förstudien, intressentundersökningen samt en sammanställning av tidigare erfarenheter av att stödja praktiken i EBP. Genom intressentundersökningen har man chefer från tre fjärdedelar av Sveriges kommuner och från

olika sakområden vilka kunskaper de anser att deras medarbetare har om EBP. Socialstyrelsen har också samlat synpunkter och önskemål från de som har gått deras tidigare fysiska utbildningar i EBP och sammanställt sina egna erfarenheter av att stödja socialtjänsten i EBP. Med utgångspunkt från dessa underlag har projektgruppen gjort en bedömning att myndighetens befintliga stöd saknar tillräcklig tydlighet kring hur EBP kan förstås och tillämpas inom socialtjänstens olika verksamhets- och individnivån och att praktiken därför behöver ett stöd i "hur:et" för att tillämpa EBP där de befinner sig (Socialstyrelsen 2020a, s.4; s.29).

I intervjuerna förklarar intressenterna i denna undersökning att dessa datakällor har varit centrala för att ringa in praktikens behov, samtidigt framgår också att det finns en distinktion mellan vad praktiken önskar jämfört med vad Socialstyrelsen anser att praktiken behöver stödjas i. Utifrån hur Socialstyrelsen har ringat in praktikens behov är det nödvändigt att ta fram ett webbaserat stöd i "görandet" av EBP. I intervjuer framgår dock att praktiken också verkar önska ett mer omfattande implementeringsstöd, något som Socialstyrelsen menar inte är möjligt att utforma stödet som på grund av att implementering är en tids- och resurskrävande process.

Det är en liten utmaning att försöka ha ambitionen att vara så här pass nära praktiken men ändå vara tydlig med att skulle man vilja implementera det här då är det en längre process, en lång process som man måste ta över verkligen i verksamheten"... ska man sen implementera måste man liksom gå bortom det här stödet och rigga att en person har hand om den implementeringen och så.
– L

Genom att istället få stöd i görandet, förklarar intressenterna, att praktiken kommer på ett enklare, mer lättillgängligt och mindre kravstyrkt sätt kunna föra in EBP i sina verksamheter. De vill göra det möjligt för praktiken att själva kunna anpassa EBP genom att välja delar av det som de anser vara relevanta och som de anser passar deras egen verksamhet.

Vi ser att det här (EBP) är någonting som man behöver integrera långsamt i arbetet...så att därför så har det ringats in genom att vi har jobbat med praktiken så pass mycket så att vi förstår att vi behöver göra det möjligt, vi behöver göra det möjligt att dela upp det här i delar och bitar och välja själva om man vill börja nu. – L

I intervjuer framgår att det också har varit viktigt att gå tillbaka till den tidigare webbutbildningen och myndighetens tidigare fysiska utbildningar i EBP för att ringa in praktikens behov. Synpunkter från deltagare i den tidigare utbildningen i EBP och myndighetens egen erfarenhet pekas därför ut som ett centralt underlag som stått till grund för att identifiera hur det webbaserade stödet behöver utformas för att svara mot det som praktiken kommer att behöva stödjas i när den nya socialtjänstlagen träder i kraft.

Projektgruppen uttrycker en stor tilltro till myndighetens egna erfarenheter i att stödja praktiken i EBP som en god grund för att bedöma vad praktiken efterfrågar. Nedanstående citat illustrerar just detta.

Den samlade erfarenheten av alla år kopplat till praktikens arbete med EBP gör alltså att den samlade kunskapen här i arbetsgruppen eller på vår enhet är ändå så pass grundad att det finns ett arbete och en bas att gå utgå ifrån. – L

Ur redogörelserna i intervjuerna kan det tolkas som att myndighetens långa erfarenhet och kunskaper om att stödja en evidensbaserad praktik i socialtjänsten gör dem medvetna om svårigheter med att implementera EBP på det sätt som praktiken verkar önska. Vad citatet nedan illustrerar är att projektgruppen också hänvisar till att myndighetens befintliga kunskaper i kombination med deras tidigare erfarenheter gör att de också vet vilka verktyg praktiken kan behöva för att utveckla sitt arbete. Det kan tolkas som att socialtjänsten besitter vissa, men inte tillräckliga, kunskaper för att själva bedöma i vad och hur de behöver stödjas.

Det är också så att de (praktiken) inte alltid är medvetna om behovet men jag vet ju att så fort, det har vi sett genom 15-20 års arbete nu, att så fort dom börjar samla sina sin kunskap på något sätt systematiserar den eller dokumenterar den då får de syn på saker som de inte har sett förut. - K

6.3.2 Aktörernas olika roller i framtagandet

I det här framtagandet av det webbaserade stödet får de olika aktörerna olika roller beroende på vad Socialstyrelsen anser att de kan tillföra i processens olika delar och skeden. Dessa möten är en central del i processen både för att de har genererat feedback som har påverkat stödets innehåll och struktur, men också för att de säger något om vilka aktörer som är viktiga för myndigheten och varför. I intervjuerna framgår att det har varit viktigt att bjuda in olika aktörer från olika nivåer och vid olika skeden i processen.

Nationella aktörer

Under tiden den här undersökningen genomfördes var projektgruppen i startskedet av att bjuda in interna och externa aktörer som referensgrupper i framtagandet. Det hölls ett möte med externa aktörer på nationell nivå med representanter för Sveriges kommuner och regioner (SKR), ett möte som även SBU var inbjudna till men inte kunde närvara vid just då. Sedan hade de också interna möten på nationell nivå med andra på den egna myndigheten med personer som har sakområdeskunskaper med relevans för det webbaserade stödet. Senare skulle det också hållas möten med den regionala nivån bestående av FoU:er och slutligen skulle praktiken bjudas in för att testa stödet. Att ta med de nationella aktörerna i ett så tidigt skede i framtagandet beror på att de som myndighet behöver vara synkade med andra

myndigheter och ta hänsyn till deras synpunkter och eventuella utmaningar i deras arbete, samtidigt som de andra nationella aktörerna också förväntas kunna hänvisa människor som de arbetar mot till stödet.

Regionala aktörer

Den regionala nivån utgörs av lokala och regionala FoU:er som arbetar med forskning och utveckling och som ofta har ett nära samarbete med både myndigheten och med praktiken. De har ofta också lokala avtal med kommuner och arbetar för att på olika sätt stödja praktiken i deras arbete, de beskrivs därför som en viktig part som både kan vara en målgrupp för det här stödet och även en möjlighet för att på ett bättre sätt nå praktiken med det webbaserade stödet.

De (Fou:erna) är viktiga aktörer för att det är tanken att många på regionalt håll, alltså andra lokala eller regionala Fou:er, ska kunna stödja en evidensbaserad praktik som många kommuner har ju avtal med Fou:er för att kunna stödja dem i olika utvecklingsprojekt och då är det viktigt att vi har med dem eftersom de skulle kunna vara en av våra målgrupper då de även skulle kunna leda arbetet. – L

Beskrivningarna av rollen som FoU:erna har, där det förklaras att de har en annan relation med praktiken, kan tolkas som att de skulle kunna vara en mellanhand mellan Socialstyrelsen och socialtjänsten dels på grund av att de både förstår myndighetens språk, dels också är bra på att nå ut till praktiken. Här blir det därför tydligt att FoU:erna har en mitt emellan-roll, inte bara mellan myndighet och praktik utan också inom motsättningen mellan aktörerna. Att vänta med att bjuda in praktiken i framtagandeprocessen har kanske därför inte bara att göra med att de själva inte har fullt utrymme att påverka stödet, utan att det också är bekvämare att samtala kring stödets utformning med de som redan talar samma språk som dem själva. FoU:ernas position mitt emellan praktiken och myndigheten verkar också ses som en möjlighet att skapa förståelse för framtagandet av det webbaserade stödet. När det webbaserade stödet förmedlas från den regionala nivån snarare än den nationella minskar det risken för att stödet ska uppfattas som en top-down styrning, som Socialstyrelsen tenderar att förknippas med.

De (Fou:erna) är närmare praktiken, framför allt så är de en kunskapsbärare som når praktiken på ett annat sätt än vad vi gör, då det blir mindre av det här top-down som vi alltid har anlagats för. Det är väldigt svårt att inte vara top down när man är en statlig myndighet, jag vet inte hur man ska bära sig på men det ligger i själva uppdraget på något vis... – K

...därför tycker vi att FoU:er har en roll där, den här mellan rollen är alltså så bra därför att de är så nära praktiken och de kan den akademiska sidan också

de förstår myndigheternas roll och kan ta del av saker och kommunerna är jättenöjda med dem liksom. - K

6.3.3 Praktikens röst

Praktiken bjuds in senare i framtagandeprocessen, inte under själva utformningen av stödet utan först i slutet när det finns något färdigt att testa. När upplägget för när de olika aktörerna bjuds in i framtagandet av det webbaserade stödet har följts upp i intervjuerna framkommer flera olika skäl till att projektgruppen har gjort den avvägningen. Deltagarna förklarar att det finns flera utmaningar med att bjuda in praktiken tidigt, där en av dem är att det av praktiska skäl kan vara svårt att organisera hur stödet ska presenteras för dem så att de också ska kunna ge användbar feedback på det.

Jag tror att vi liksom har så mycket gränser tekniskt och resursmässigt och det är jättesvårt att ens för oss att förstå vad vi kan få innan, vad gäller formatet här. Och vi har inte skrivit manus än så att jag menar det där manuset kommer vi att testa på vissa nivåer. Det innehållet går att ändra, det som behövs sätts nu det är liksom själva ramformen och den är väldigt svår att påverka och den vill vi väl nästan inte, det finns så lite att fråga om hur vill ni (praktiken) ha det. Vi har jätte lite frihetsgrader där och det är lite svårt att fråga för mycket då när man inte kan tillmötesgå. – N

Det handlar därför dels om att projektgruppen uttrycker vissa praktiska begränsningar med hur mycket de själva kan påverka i stödet som gör att de först vill ha någonting färdigt att visa upp. Samtidigt förklarar projektgruppen också att det finns vissa ramar som de behöver sätta som inte går att tycka till om, vissa saker som stödet behöver vara utformat som enligt Socialstyrelsen själva. I likhet med hur praktikens behov av det webbaserade stödet har ringats in uttrycks även här en stor tilltro till den egna erfarenheten att bedöma vad praktiken skulle behöva stödjas i genom det webbaserade stödet. Här betraktas vissa saker som givna att ta upp och att praktikens synpunkter därför inte behövs i ett så tidigt skede. I och med att det heller inte har varit fastställt exakt hur stödet ska vara utformat ville man först reda ut det och känna att det finns någonting att visa upp.

Men sen är det ju viktigt med praktiken såklart och där har vi sagt från början att de ska finnas med, de ska testa det här materialet men det måste finnas någonting att testa...det finns ingen mening att ge praktiken i alltför tidigt skede in liksom det har vi redan fångat in till viss del i förstudien också så att de måste få någonting bearbetat eller genomarbetat att tycka till om. – L

Vid ett referensgruppsmöte uttrycktes att det inte är givet att en chef har större förkunskaper om EBP än en medarbetare. Det finns olika sakområden, nivåer inom verksamheter och skilda

erfarenheter även inom verksamheter. Att inkludera en så pass heterogen praktik med så många olika förkunskaper och behov kan vara svårt att genomföra. Samtidigt kan man få uppfattningen att praktikens röst försvinner i framtagandet eftersom de faktiskt inte inkluderas i själva framtagandet av det webbaserade stödet. Att praktiken bjuds in i ett senare skede behöver dock inte betyda att deras roll betraktas som mindre viktig. Förutom de skäl som deltagarna har pekat på som orsak till att praktiken inkluderas i slutskedet av framtagandet, kan det så kallade missförståndet också vara en bidragande faktor till att myndigheten är mer försiktiga med vad de väljer att visa upp för praktiken jämfört med nationella och regionala aktörer. Att Socialstyrelsen känner sig missförstådda kring sin syn på EBP kan också vara en orsak till att det upplevs som enklare att först inkludera aktörer som är enklare att nå konsensus med. Därför blir det också givet att bjuda in praktiken i ett sådant skede där det själva känner sig mer säkra i vad de presenterar och då det också finns mindre risk att hamna i begreppsliga diskussioner.

Det var viktigt kändes det som att ha dem (praktiken) här och de är ju viktiga i olika skeden. Praktiken blir ju än viktigare i slutet så att säga när vi har en färdig produkt att testa, då blir ju dom viktigare än någonsin. - K

6.4 Viljorna i stödet

6.4.1 Skapandet av viljor

Det har varit viktigt för projektgruppen att det webbaserade stödet ska komma till användning för praktiken. Därför har det lagts fokus på att skapa igenkänning och relevans för användaren mot dess egna verksamhet. För att göra detta har man formulerat de så kallade "viljorna" som de anser att praktiken skulle kunna tänkas ha. Vad projektgruppen vill åstadkomma med viljorna är att skapa nyfikenhet och motivation hos användaren att ta sig an EBP-tänket som Socialstyrelsen presenterar, samtidigt som det lämnas utrymme för användaren att leda arbetet utifrån sina egna förutsättningar. Tanken är att i sin tur relatera dessa viljor till olika verksamhetsexempel som lyfts i stödet och som kommer att handla om verkliga behov av EBP. Syftet med viljorna är att visa på hur praktikens behov av EBP kan se ut på ett sätt som är talande för praktiken.

Viljorna är utformade för att täcka det innehåll som projektgruppen anser passar in i ett sådant stöd för praktiken, sådant som är viktigt att få med i arbetet för en evidensbaserad praktik som de bedömer utifrån sina tidigare erfarenheter av och kunskaper om att stödja praktiken i EBP. I stödets syfte och funktion framgår att man inte vill att Socialstyrelsen uppfattas som styrande utan som stödjande och att stödet därför heller inte bör vara utformat som en utbildning. När praktikens behov har ringats in blir det också tydligt att Socialstyrelsen heller inte vill att stödet ska paketeras som ett implementeringsstöd. Vad praktiken önskar pekas därför ut som problematiskt att realisera. Detta tema återkommer även här och handlar om att

det praktiken önskar i form av exempelvis checklistor eller "quick-fix", inte är vad praktiken kan eller bör få.

Vad praktiken vill är kanske inte alltid vad de får eller vad som är möjligt och här måste man ju verkligen respektfullt hitta en balans i det men man (praktiken) vill gärna ha checklista och det ska vara tydligt hur man gör det här då, man vill ha kortfattade texter, man vill ha ja men lite quick-fix, men det här är inget kort fix och det får inte vara det, ska inte vara det. Då behöver man ju hitta former snarare för att vi ska kunna stärka professionen i ett stegvis görande. – L

6.4.2 Att skapa igenkänning

Givet att det uppfattas som svårt att realisera vissa önskemål som projektgruppen menar att praktiken har, kan skapandet av viljor tolkas som ett sätt för Socialstyrelsen att omvandla sin vilja av hur praktiken bör stödjas till något som praktiken känner igen sig i. Under följeforskningen som ligger till grund för den här studien arbetade projektgruppen med två av viljorna där den ena var formulerad som "jag vill kunna hitta den forskning vi behöver i mitt arbete". Denna vilja har väckt reaktioner vid ett av referensgruppsmötena, där deltagare har ställt sig frågande till huruvida praktiken verkligen har tid och önskan att lära sig mer om forskning och om den viljan är praktikens eller Socialstyrelsens. I ett samtal kring det webbaserade stödet förklarar deltagarna att det inte finns någon vägledning då socialt arbete ofta bygger på bedömningar och givet att det ofta saknas forskning som svarar mot särskilda krav på vetenskaplighet, förklarar de att det är viktigt att arbeta utifrån den bästa kunskapen som finns tillgänglig.

Eftersom projektgruppen behöver förhålla sig till myndighetens både stödjande och styrande roll gentemot praktiken, samt till den kritik som tidigare riktats mot EBP och mot deras kunskapsstyrning, blir balansen mellan dessa aspekter ett genomgående fokus även i såväl syftet, framtagandet och utformningen av stödet. Socialstyrelsen behöver därför både få med det centrala med EBP utifrån modellen för EBP som myndigheten har anammat samtidigt som de paketerar det innehållet på ett sätt som faktiskt kommer till användning för praktiken. Att formulera "viljor" som kan vara av relevans för praktiken skulle kunna tolkas som ett sätt för Socialstyrelsen att själva äga innehållet i stödet och på så sätt upprätthålla den bild av sin kunskapssyn som de vill att praktiken ska ha. Skapandet av igenkänning och relevans blir ett sätt att svara mot stödets syfte gentemot praktiken och sättet som de gör det på - med viljorna är ett sätt att samtidigt svara mot det mindre uttalade syftet med stödet som handlar om att göra bilden av sin kunskapssyn rättvisa.

7. Diskussion

Resultaten från den här undersökningen visar att projektgruppens arbete med framtagandet av det webbaserade stödet i EBP påverkats av att skilda perspektiv på kunskap har gett upphov till motsättningar kring EBP och kunskapsstyrning. Skilda perspektiv på kunskap handlar i det här fallet om förflyttningen från en evidensmodell med rötter i EBM där kunskapskällors tillförlitlighet bedöms utifrån en evidenshierarki, till en modell som likvärdigt beaktar en variation av kunskapskällor (Sager & Pistone 2019). Det handlar också om en förflyttning av Socialstyrelsens roll gentemot praktiken, från en mer styrande tillsynsroll som har varit föremål för kritik från akademien (Timmermans & Berg 2003; Howick 2011; Greenhalgh 2020), till en mer stödjande roll som myndighet hellre vill att praktiken ska förknippa dem med idag. I mitt arbete med den här uppsatsen har det blivit tydligt att mina informanter värjer sig mot den bild de känner tecknas av dem och att de inte vill förknippas med den kritik som tenderar att riktas mot den EBP-modell som har sina rötter i EBM (Timmermans & Berg 2003; Howick 2011; Greenhalgh 2020).

Det framstår som centralt för projektgruppens arbete att det webbaserade stödet ger rätt intryck hos användarna och inte späder på missförståndet kring deras kunskapssyn och roll gentemot praktiken. Detta blir tydligt genom syftet med stödet som präglas av att vilja uppfattas som stödjande snarare än styrande och att tydligt signalera att stödet är just ett stöd och inte en utbildning för socialtjänsten. Framtagandet av det webbaserade stödet har i detta avseende haft ett dubbelt syfte som både handlar om att möta praktikens behov av stöd i görandet av EBP, samt att tydliggöra sin bild av EBP och roll som kunskapsstyrande myndighet. I samband med framtagandet av det webbaserade stödet är man medveten om hur man skulle kunna uppfattas av praktiken: som en styrande myndighet med en kunskapssyn som inte lämnar utrymme för sådan kunskap som ofta finns i praktiken, eller som en stödjande myndighet som inte gör anspråk på vilken kunskap som är bättre eller sämre än den andra.

Informanternas medvetenhet om hur de uppfattas och önskan att inte späda på det så kallade missförståndet syns i samtliga delar av framtagandet och blir därför ett genomgående tema när samtliga frågeställningar besvaras. Här blir det tydligt att det finns flera aktörer inblandade kring betydelsen av EBP och kunskapsstyrning som begrepp. Utifrån informanternas berättelse som blir framträdande när framtagandet av det webbaserade stödet har studerats, skulle man kunna säga att Socialstyrelsen tillsammans med akademien och praktiken är aktörer som tillhör olika sociala världar. Dessa sociala världar påverkas i sin tur av olika diskurser när de möts på en gemensam arena kring vad som utgör en evidensbaserad praktik.

7.1 Akademin och praktiken som implicated actors

När informanterna hänvisar till missförståndet kring deras kunskapssyn framkommer också att akademin kritiska hållning tenderar att späda på detta missförstånd och därmed eventuellt även ha en negativ inverkan på myndighetens relation gentemot praktiken. Utifrån projektgruppens berättelse om missförståndet går det att tolka hur de förstår akademin och praktikens förhållningssätt till Socialstyrelsens roll och syn på kunskap. I det här fallet kan akademien och praktiken därför förstås som implicated actors, sådana aktörer vars röster är konstruerade av Socialstyrelsen och som endast har en diskursiv närvaro i den här motsättningen mellan aktörernas sociala världar (Clark & Leigh Star 2007, s.119).

Så som projektgruppen beskriver missförståndet finns en osäkerhet kring huruvida socialtjänsten är medvetna om kritiken mot hur EBP har implementerats i Sverige. Akademin beskrivs å andra sidan som en aktör som ofta uppmärksammar den kritiken och förstärker rådande missförstånd kring myndighetens kunskapssyn. I likhet med tidigare forskning kring evidensbaserad praktik i socialtjänsten (Johansson & Fogelgren 2016), beskriver Socialstyrelsen en positiv inställning gentemot EBP i praktiken (Socialstyrelsen 2021). Eftersom det webbaserade stödet tas fram som ett stöd i EBP för socialtjänsten blir praktiken därför en del av den rådande motsättningen, åtminstone i Socialstyrelsens sociala värld, utan att ha en talan i konflikten. I den här motsättningen har projektgruppen konstruerat akademien som en aktör som försvårar konsensus mellan myndigheten och praktiken och hämmar utvecklingen mellan de olika sociala världarna genom att packa upp olika begrepps-förståelser och lyfta begrepps-förvirringen som praktiken kanske inte är varse om.

Förutom att olika implicated actors kan särskiljas från varandra beroende på om de har en fysisk eller endast en diskursiv närvaro (Clark & Leigh Star 2007, s.119), finns också en poäng i att vidare skilja på rollen som denna typ av aktörer tillskrivs i ett givet sammanhang. För att bättre förstå betydelsen som deras närvaro får i samspelet mellan de olika sociala världarna, oberoende om det är fysiskt eller diskursivt, är det bra att ringa in hur deras röster tillskrivs, av vilken anledning de gör det samt vad det får för konsekvenser i den situationen som studeras.

I projektgruppens berättelse om missförståndet kring Socialstyrelsens kunskapssyn får de olika aktörerna, bestående av myndigheten själva, akademien och praktiken, olika roller. Praktiken verkar inte delaktiga i själva motsättningen eftersom den beskrivs som en oändlig diskussion mellan myndighet och akademi, samt eftersom det dessutom råder osäkerhet kring huruvida praktiken ens är varse om förvirringen kring EBP- och kunskapsstyrningsbegreppet som diskussionerna rör sig om. Socialstyrelsens roll blir att vara behjälpliga för en praktik som är i behov av deras stöd, samtidigt som de håller isär akademin begreppsliga diskussioner från praktikens faktiska görande av EBP. Medan akademin diskursiva närvaro utgörs av projektgruppens uppfattning av hur akademien tenderar att kritiskt granska

myndigheten, sker praktikens diskursiva närvaro i form av viljor formulerade av Socialstyrelsen själv (genom projektgruppen).

Förutom att särskilja olika implicated actors beroende på huruvida de är fysiskt närvarande eller inte, framgår ytterligare potentiella distinktioner genom att ha studerat vad som uppfattas som viktigt i framtagandet av det webbaserade stödet. Sådana implicated actors, som akademien och praktiken blir i detta sammanhang, får olika roller eftersom aktören som konstruerat deras röster har olika relationer till dem. Dessa olikheter bottnar i att Socialstyrelsen har en historia med akademien och en annan med praktiken, men också i att det finns en skillnad mellan rollen som myndigheten har idag gentemot dessa aktörer. Det skulle kunna tolkas som att praktikens röst är konstruerad för att stödets syfte ska vara tilltalande för praktiken och för att myndigheten därför ska kunna utöva sin kunskapsstyrande- och stödjande roll. Akademiens röst är konstruerad utifrån en genomgående medvetenhet kring hur praktiken kommer att uppfatta myndigheten, givet de missförstånd som akademins tidigare kritik har gett upphov till. Praktiken blir därför en implicated actor som Socialstyrelsen vill ta hänsyn till i framtagandet av det webbaserade stödet, medan akademien inte är det.

I det här fallet kan det tolkas som att de olika relationerna som myndigheten har till akademien och praktiken innebär att deras närvaro blir olika önskvärdt i framtagandet av det webbaserade stödet. Utifrån denna tolkning kan man påstå att närvaron av implicated actors både kan delas upp som fysiskt och diskursivt, men även som önskat och oönskat. Den sistnämnda uppdelningen blir genom denna studie en vidareutveckling av hur implicated actors tidigare har förklarats av Clark och Leigh Star (2007, s.119). I det här fallet blir därför praktiken ett exempel på en implicated actor med en diskursiv närvaro som är önskat av aktören som har konstruerat den, medan akademien blir ett exempel på en implicated actors vars diskursiva närvaro hellre begränsas av aktören som konstruerat den.

7.2 EBP som ett gränsobjekt

Någonting som blir tydligt i framtagandet av det webbaserade stödet är att begreppen EBP och kunskapsstyrning kan betraktas som gränsobjekt som det råder konflikter kring (Clark & Leigh Star 2007, s.121). De bottnar i olika förståelser och definitioner av EBP- och kunskapsstyrningsbegreppet, samt skapar spänningar, motsättningar och diskussioner i samtal kring stödets innehåll och struktur. Utifrån Social worlds framework är det inte ovanligt att det råder brist på konsensus när olika sociala världar möts på en gemensam arena (Leigh Star & Griesemer 1989, s.387), något som blir synligt i samband med att begreppsförvirringen kommer på tal.

Så som begreppet aktiviteter används i social worlds framework går det att se projektgruppens olika avvägningar och beslut som gränsskapande aktiviteter i framtagandet av det

webbaserade stödet (Clark & Leigh Star 2007, s.118). Hur de definierar syftet med stödet och hur de väljer att utforma det, samt vilka de bjuder in i framtagandeprocessen, är talande för hur de vill framställa Socialstyrelsens roll gentemot praktiken. Det finns en genomgående medvetenhet om hur myndigheten förstås eller missförstås, därför framstår det också som viktigt för dem att upprätthålla och visa vad de anser vara den "rätta" bilden av Socialstyrelsen. Den bilden handlar om myndighetens kunskapssyn och roll gentemot praktiken, att inte uppfattas som top-down eller förknippas med EBM, givet den förflyttning som har skett. Det som märks i diskussionerna kring utformningen av det webbaserade stödet, avseende både det visuella innehållet och underliggande tonalitet, är önskan om att det webbaserade stödet ska uppfattas som ett kunskapsstöd snarare än en "styrning".

7.3 Översättning av EBP genom "viljor"

Resonemanget om att det inte är myndigheten som är styrande utan att det är kunskapen som styr står i kontrast till hur kunskapsstyrning inom socialt arbete är beskrivet i SOU 2008:18 med hänvisning till Garpenby och Carlsson (1999), där det framgår att kunskapsstyrning inte handlar om att direkt överföra kunskap som en färdigpaketerad produkt. Projektgruppen har samtidigt också lyft vikten av att kunskapen ska tas emot på så sätt att det också kan nyttjas och att utan anpassning blir den meningslös. Hur praktiken tar emot stödet är någonting som är viktigt i framtagandet av det webbaserade stödet och just anpassning av stödet mot användarens egen verksamhet är också centralt.

Ur Socialstyrelsens beskrivningar av sin roll gentemot praktiken kan olika syn på kunskap uttolkas med inslag från olika modeller för kunskapsstyrning (Socialstyrelsen 2020c, s.11). Ett utav de främsta målen med det webbaserade stödet är att föra in vetenskap och beprövad erfarenhet i verksamheter, i likhet med riktlinjemodellen (Alm 2015; Mattsson 2019; Nykänen 2017). Samtidigt finns en önskan att stödja praktiker i att själva kunna kritiskt granska forskning, som kan härledas till critical appraisal som EBP-modell (Bohlin 2011, ss.38). "Viljan" att kunna hitta den forskning som behövs i arbetet, som Socialstyrelsen har skapat som en möjlig ingång till stödet för praktiken, skulle kunna vara ett exempel på detta. Det blir därför tydligt att stödet inte blir ett uttryck för en särskild sorts kunskapsstyrning, utan att det går att skymta en blandning av både critical appraisal och riktlinjemodellen.

Det blir också tydligt att formulerandet av "viljorna" är ett sätt för projektgruppen att skapa igenkänning och relevans för praktiken så att de kan anpassa EBP till sin verksamhet och utifrån sina förutsättningar men samtidigt behålla kärnkomponenterna i EBP så som de förstår det. Att formulera sådana ingångar för praktiken kan tolkas som ett sätt att försöka paketera vad de redan anser är det mest centrala inom EBP på ett sätt som de tror kan vara tilltalande och användbart för praktiken. Deltagarna uttrycker att de som myndighet sitter på mycket kunskap och erfarenheter kring att stödja socialtjänsten i en evidensbaserad praktik och har

också ramar att förhålla sig till som myndighet där vissa saker behöver komma med i det här stödet utifrån den modell för EBP som myndigheten har valt att anamma samt “de fem stegen” (Haynes, Devereaux & Guyatt 2002b; Thyer 2006). EBP-modellen tillsammans med de fem stegen utgör grunden för viljorna och är en central del av vad som kan betraktas som Socialstyrelsens “vilja” i det webbaserade stödet.

Deltagare har förklarat att det inte är myndigheten som kommer att vara styrande genom det webbaserade stödet, utan att det är kunskapen som förs fram genom stödet som ska vara styrande. Ur tidigare beskrivningar av deras roll som kunskapsstyrande myndighet framgår det å andra sidan att kunskap i sig själv inte kan vara styrande utan praktikens anpassningar (Socialstyrelsen 2019; Haynes, Devereaux & Guyatt 2002b). Det förstås som att framtagandet av det webbaserade stödet präglas både av att myndigheten redan har en kunskapsstyrande roll, samtidigt som projektgruppens ambition med stödet är att det inte ska betraktas som en kunskapsstyrning gentemot praktiken. Det kan därför också tolkas som att projektgruppen hellre uttrycker att kunskapen ska styra än att det är myndigheten som styr praktiken genom stödet, samtidigt som detta skapar en motsägelse mot hur stödet är utformat och förväntas att tas emot av praktiken. Ambitionen sägs vara att stödets innehåll ska kunna tas emot som något anpassningsbart och inte färdigpaketerat. Samtidigt är stödets utformning och innehåll satt utifrån myndighetens befintliga ramverk för hur EBP bör göras av Socialtjänsten, något som även praktiken har begränsat utrymme att påverka.

Att relationen mellan teori och praktik är dubbelriktad är något som både framgår i tidigare forskning (SOU 2008:18; Socialdepartementet 2010; 2015), men också ur deltagarnas redogörelser för hur det webbaserade stödet kan användas av praktiken. Läst genom tidigare beskrivningar av gränsobjekt som anpassningsbara kopplingar mellan olika sociala världar (Clark & Leigh Star 2007, s.121), skulle viljorna kunna tolkas som ett sätt att möjliggöra anpassningar av det webbaserade stödet som ett kunskapsobjekt utifrån praktikens behov. Om viljorna ska tolkas på det viset är det webbaserade stödet inte utformat för att tas emot som en färdigpaketerad kunskapsprodukt av myndigheten, likt tolkningen av Garpenby och Carlsson (1999, s.256). Genom viljorna blir det tydligt att det finns en ambition att utforma stödet så att det är möjligt att anpassa dessa olika delar till sina egna önskemål och behov ute i praktiken. Skapandet av igenkänning genom dessa “viljor” kan därför tolkas som ett sätt för Socialstyrelsen att skapa intresse och motivation hos användarna och att faktiskt möjliggöra EBP i praktiken.

Genom att betrakta det webbaserade stödet i EBP som ett gränsobjekt blir det tydligt att det delvis ses som ett kunskapsobjekt som inte kan fungera av sig självt, utan att det blir avgörande att få med praktiken för att strävan efter en evidensbaserad praktik ska fungera. Vikten av olika aktörers tolkningar och anpassningar kan därför ses som relevanta för huruvida en evidensbaserad praktik får genomslag i de olika verksamheterna och på hur andra tillämpar stödet så att det passar in i deras arbetssammanhang. Likt beskrivningen av gränsobjekt beskrivs också EBP, i den här studien, som någonting som både kan vara

tillräckligt anpassningsbart för olika användningsområden och samtidigt tillräckligt stabilt för att bibehålla det innehåll som kännetecknar det (Leigh Star & Griesemer 1989, s.393). Utifrån social worlds framework kan anpassningen av det webbaserade stödet därför också förstås som viktigt. Utifrån projektgruppens beskrivningar av hur det webbaserade stödet kan översättas, genom att tillskriva viljor som praktiken kan anpassa till sina verksamheter och utifrån sina egna förutsättningar, kan deras syn på anpassning därför både relateras till översättning såsom det beskrivs inom sociala världar samtidigt som det också kan dras likheter till hur Latour beskriver översättning inom ANT (1987).

8. Slutsatser

Informanterna i den här studien anser att det ligger ett missförstånd i hur Socialstyrelsens kunskapssyn uppfattas av akademien och i vissa fall även av praktiken. Missförståndet som de pekar på handlar om en inaktuell uppfattning om att Socialstyrelsen har en tillsynsroll över praktiken och att deras kunskapsstyrning främst sker utifrån riktlinjemodellen snarare än en kombination av den och critical appraisal som EBP-modell. De menar också att det har skett en förflyttning i myndighetens kunskapssyn, där det idag finns ett större utrymme för annan typ av kunskap än den som traditionellt har betraktats som överlägsen: vetenskaplig kunskap som uppfyller särskilda krav på tillförlitlighet. Det blir tydligt att det förekommer olika förståelser av myndighetens kunskapsstyrning som både påverkas av hur det tidigare har varit samt av myndighetens uppdrag gentemot praktiken idag. Genom att studera framtagandet av det webbaserade stödet i EBP synliggörs en ambition att förmedla Socialstyrelsens kunskapssyn till praktiken och att reda ut missförstånd utan att fastna i oändliga diskussioner kring begreppsförvirring. Förutom att öka förståelsen för myndighetens syn på kunskap synliggörs även myndighetens multipla roll gentemot praktiken: att både ge styrning och stöd.

Den första frågeställningen har handlat om vad som har varit syftet med framtagandet av det webbaserade stödet i EBP för socialtjänsten. Redan från början har syftet med det webbaserade stödet varit att stödja praktiken i att förstå och tillämpa EBP i sina egna verksamheter och utifrån sina olika behov, något som med tiden har behövts modifieras för att kunna realiseras. En avvägning har exempelvis varit att inte kunna rikta sig till alla inom samtliga sakområden. En annan nödvändig avgränsning har varit att lämna allt för stort utrymme för att reda ut begreppsförståelser eller -förvirringar och i stället fokusera på att stödja praktiken i "görandet" av EBP. Genom följeforskningen och intervjuer med projektgruppen har det också blivit synligt att stödets syfte och funktion också handlar om att framföra den bilden av sin kunskapssyn som Socialstyrelsen önskar att praktiken ska ha.

Den andra frågeställningen har handlat om hur Socialstyrelsen har identifierat praktikens behov av ett stöd i EBP. Resultaten har visat att det finns några återkommande teman som tas upp i både dokument och intervjuer, som har varit centrala kunskapskällor för att identifiera praktikens behov av det webbaserade stödet. Bakgrunden till att ha ringat in det behovet är dels att myndigheten fick en ny lärplattform som ställde krav på att göra om befintliga utbildningar i EBP, dels vetenskapen om att det skulle komma en ny socialtjänstlag som ställer nya krav på praktiken. Med tanke på rollen som en kunskapsstyrande, och stödjande, myndighet initierade Socialstyrelsen projektet med ett förarbete för att undersöka hur ett sådant stöd skulle behöva utformas för att det ska möta praktikens behov. Det framgår också att myndighetens egen erfarenhet av att stödja praktiken i EBP betraktas som tillräcklig för att ringa in praktikens behov och att praktikens synpunkter anses behövas i ett senare skede när ramen för stödet innehåll och struktur till stor del är satt.

Den tredje frågeställningen har handlat om hur arbetet med att ta fram det webbaserade stödet har organiserats och förändrats under tiden. I den delen av framtagandeprocessen som har studerats har det talats mycket om vilka aktörer som är viktiga att bjuda in och när deras input är nödvändig. Myndigheten ser vikten av att bjuda in både nationella och regionala, externa och interna aktörer, inte minst även praktiken. Det blir samtidigt tydligt att de olika aktörerna har olika roller och tas med i olika skeden av processen. De nationella aktörerna, som består av andra myndigheter som Socialstyrelsen har ett nära samarbete med, uppfattas som viktiga tidigt i processen särskilt då de redan har en stor förståelse för både myndigheten, för EBP och för praktiken. De regionala aktörerna bestående av FoU:er bjuds samtidigt också in i processen och ses som en viktig ingång till att nå praktiken på ett bättre sätt, givet det missförstånd som tenderar att uppstå mellan myndighet och praktik. Praktikens röst i framtagandet tas med i slutet av processen när projektgruppen anser att det finns någonting färdigt att testa och ge feedback på.

Den fjärde frågeställningen har handlat om vad som har uppfattats som viktigt i arbetet med utformningen av det webbaserade stödet. Det webbaserade stödet har kommit att benämnas som ett "lärpaket" som ska erbjuda en mängd olika verktyg som möjliggör "görandet" av EBP som praktiken kan välja ifrån. Det har varit viktigt att utforma stödet så att det är lätt att ta till sig och enkelt att komma i gång med de delar som praktiken anser vara viktiga för deras verksamhet. För att praktiken ska känna att stödet är relevant för deras verksamheter har igenkänning skapats genom olika ingångar: så kallade "viljor" som de kan utgå ifrån när de navigerar i stödet. De olika ingångarna är därför ett uttryck för vad Socialstyrelsen anser att praktiken skulle kunna vilja för att sträva efter en evidensbaserad praktik. Utöver sin ärliga ambition att utforma stödet så att det är tilltalande och användbart för praktiken, framstår det som viktigt för projektgruppen att stödet blir ett korrekt uttryck för hur Socialstyrelsens kunskapssyn uppfattas. Att endast fokusera på "görandet" av EBP blir därför svårt när det råder motsättningar som ger upphov till missförstånd.

Syftet var att öka förståelsen för hur skilda perspektiv på kunskap hanteras i Socialstyrelsens arbete med framtagandet av ett webbaserat stöd i EBP för socialtjänsten. Olika syn på kunskap innebär i det här fallet olika förståelser av EBP och kunskapsstyrning. Det är ett genomgående tema i resultaten som ger sig uttryck genom det så kallade missförståndet. Med social worlds framework och med ANT som teoretiska verktygslådor kan man öka förståelsen för hur aktörerna, stödet och begreppen samspelar med varandra samt hur de blir ett uttryck för olika syn på kunskap. Syftet skulle också uppfyllas genom att undersöka hur Socialstyrelsen förstår sin egen roll i att stödja EBP i verksamheter som tydligt bygger på bedömning. I undersökningen framgår att projektgruppen vill, givet det missförstånd som man anser varit, att Socialstyrelsen betraktas som en myndighet som beaktar olika kunskapskällor likvärdigt och inte utifrån en evidenshierarki. Att skapa förståelse för Socialstyrelsens framtagande av det webbaserade stödet i EBP skulle också bidra med kunskap om varför ett sådant stöd har tagits fram, vilka behov det förväntas fylla samt hur det förväntas göra det. Den kunskapen som denna förståelse har bidragit med är att det kan tolkas

som viktigt för Socialstyrelsen att ta fram ett väl genomtänkt stöd som både rymmer innehållet i den modell för EBP som myndigheten har anammat, men också göra det på ett sätt som är tilltalande och användbart för socialtjänsten.

Att öka förståelsen för hur skilda perspektiv på kunskap hanteras i Socialstyrelsens arbete med framtagandet av det webbaserade stödet i EBP skulle också bidra med kunskap om hur stödet har behövt utformas för att möta balansen mellan ursprungliga kriterier för evidensbaserad i förhållande till ett komplext kunskapsområde såsom socialt arbete. Evidensbaserad av socialt arbete tenderar att problematiseras på grund av att implementering av EBP ibland förknippas med en underminering av praktikers kunskaper och erfarenheter till förmån för RCT:er och systematiska översikter som överlägsna kunskapskällor. Projektgruppens uppmärksamhet på allt från en övergripande tonalitet till visuella detaljer i stödet är ett uttryck för att det finns ett fokus på att stödet inte ska betraktas som en styrning, en utbildning, eller något som gör anspråk på vad som är bättre eller sämre kunskap.

Utifrån Socialstyrelsens berättelse om missförståndet kan Socialstyrelsen, akademien och praktiken förstås som aktörer inom olika sociala världar som möts på en gemensam arena med fokus på vad som utgör en evidensbaserad praktik och på vilket sätt Socialstyrelsen styr och/eller stöder socialtjänsten med kunskap. Givet historien som ligger bakom EBP och kunskapsstyrning kan begreppen betraktas som gränsobjekt som ger upphov till motsättningar mellan olika aktörer. Projektgruppen vill reda ut den delen av motsättningen som de anser finnas missförstånd kring som handlar om Socialstyrelsens kunskapssyn och roll som kunskapsstyrande myndighet. Det webbaserade stödet kan därför ses som ett kunskapsobjekt med ett dubbelsidigt syfte som dels handlar om att möta praktikens behov av stöd i görandet av EBP i samband med att den nya socialtjänstlagen träder i kraft, men också att göra bilden av sin kunskapssyn rättvisa genom det webbaserade stödet.

9. Framtida forskning

Förutom de metodologiska utmaningarna som redan har behandlats i metoddiskussionerna, finns ytterligare förbättringsmöjligheter med den här studien. En sådan möjlighet för framtida forskning skulle vara att studera förståelser från både myndighet, akademi och praktik kring stödandet av en evidensbaserad praktik i socialtjänsten. Utöver den tidigare forskning som behandlar ambitionen att evidensbasera socialt arbete hade det varit givande att studera förståelsen av ett sådant stöd som detta och betrakta det så kallade missförståndet även från akademins och praktikens perspektiv. Det hade också kunnat varit givande att följa framtagandet av det webbaserade stödet fram tills att det är färdigutvecklat, att se hur det tas emot och används av praktiken, samt vilken typ av respons det eventuellt skulle väcka från akademiskt håll.

Eftersom det som Socialstyrelsen uppfattar som ett missförstånd som har spåtts på från akademien har varit en återkommande tematik i olika moment som rör framtagandet av det webbaserade stödet vore det också givande att ytterligare fördjupa sig i relationen mellan Socialstyrelsen och akademien. Trots att myndigheten uttrycker en önskan att separera akademins inflytande i framtagandet av det webbaserade stödet verkar dess tidigare input ha en kvarliggande påverkan på Socialstyrelsens arbete. Det hade därför också varit givande att få ytterligare förståelse för Socialstyrelsens uppfattning av hur akademien tenderar att behandla frågor som rör myndighetens arbete och kunskapssyn. Kanske är bilden som Socialstyrelsen har av akademien mer nyanserad än vad som framgår från berättelsen om missförståndet.

Som det redan har redogjorts för i metoddiskussionen kring den deltagande observationen, har rollen som både praktikant och följeforskare stundvis varit utmanande. Möjligheten finns att jag som student från mastersprogrammet i evidensbaserad utlösning, genom mitt deltagande i projektgruppens möten kring framtagandet av stödet, denna ständigt återkommande berättelse om missförståndet från akademiskt håll. Som en representant för akademien skulle min roll kunna innebära att jag kliver in med det analytiska förhållningssättet till deras arbete som de helst vill separera från just det här stödet i görandet av EBP. Samtidigt har utgångspunkten för denna studie varit STS och den centrala symmetriprincipen, genom vilken det finns en ambition att redogöra för och analysera Socialstyrelsens arbete på ett icke-värderande sätt.

Med tanke på att begrepp likt “bästa tillgängliga kunskap”, “evidensbaserad praktik” och “kunskapsstyrning”, som har behandlats och problematiserats i den här studien, onekligen ger upphov till både motsättningar och missförstånd, finns det en poäng i att fortsatt försöka öka förståelsen för vilken betydelse dessa tillskrivs i olika sammanhang. Kanske blir aktörerna som påverkas av dessa begrepp däremot inte hjälpta av att föra samma diskussion och återuppta en utdaterad kritik. Samtidigt skulle det också kunna vara så att begreppen möter en komplexitet när de ska omsättas i praktiken, som gör att kritiken till viss del fortfarande är befogad i vissa sammanhang. Oavsett hur fallet är och om kritiken är aktuell, finns det en poäng i att också fortsätta ha ett analytiskt förhållningssätt till hur evidensbaserad forskning görs.

Genom att förstå både risker och möjligheter med olika sätt genom vilka evidensbaserad faktiskt görs lämnas utrymme för både reflektion och förbättring.

Referenslista

- Alm, M. (2015). *När kunskap ska styra – om organisatoriska och professionella villkor för kunskapsstyrning inom missbruksvården*. Linnaeus University Dissertations No 215/2015. Växjö: Linnéuniversitetet.
- Bergmark, A. och Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik? Om färdriktning i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 13(2): 99–113.
- Bergmark, A. och Lundström, T. (2007). Att studera rörliga mål – om villkoren för evidens och kunskapsproduktion i socialt arbete. *Socionomens forsknings supplement*. 21: 4–16.
- Bergmark, A. och Lundström, T. (2011). Evidensbaserad praktik i svenskt socialt arbete. Om ett programs mottagande, förändring och möjligheter i en ny omgivning. I: Bohlin, I och Sager, M. (red.) *Evidensens många ansikten. Evidensbaserad praktik i praktiken*. Lund: Arkiv.
- Bergmark, A., Bergmark, Å., och Lundström, T. (2011). Evidensbaserat socialt arbete.: Teori, kritik, praktik: Natur & Kultur.
- Björk, A. (2016a). *Evidence-based practice behind the scenes. How evidence in social work is used and produced*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Björk, A. (2016b). Reconsidering critical appraisal in social work: Choice, care and organization in real-time treatment decisions. *Evidence-based practice behind the scenes: How evidence in social work is used and produced*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Bloor, D. (1991). *Knowledge and social imagery*, 2a uppl. USA: Chicago; The University of Chicago Press.
- Bohlin, I. (2011). Ett evidensbaserat beslutsfattande i ett vetenskapsbaserat samhälle. I: Bohlin, I. och Sager, M. (red.) *Evidensens många ansikten. Evidensbaserad praktik i praktiken*. Lund: Arkiv.
- Clarke, A. E. och Leigh Star, S. (2007). The Social Worlds Framework: A Theory/Methods. I: Edward, J., Hackett, E. J., Amsterdamska, O., Lynch, M. och Wajcman, J. (red.). *The Handbook of Science and Technology Studies (3 uppl)*. Cambridge MA: MIT Press. 113-137.
- Garpenby, P. och Carlsson, P. (2014). ”Mot bättre vetande – Statens roll vid kunskapsstyrning av hälso- och sjukvården”. Nytryck av Bilaga 6 i *God vård på lika villkor? – om statens styrning av hälso- och sjukvården* (SOU 1999:66). CMT, Avdelningen för hälso- och sjukvårdsanalys, Institutionen för medicin och hälsa, Linköpings universitet.
- Gegner, H., Denvall, V. och Righard, E. (2019). Otydlighetens betydelse: De regionala utvecklingsledarna och evidensbaserad praktik inom den sociala barn- och ungdomsvården. *Socialvetenskaplig tidskrift* (2):153-72.
- Gieryn, T. F. (1983). Boundary-Work and the Demarcation of Science from Non-Science: Strains and Interests in Professional Ideologies of Scientists. *American Sociological Review*, 48(6): 781-795.

- Green, J. och Thorogood, N. (2004). *Qualitative methods for health research*. London: Sage pub.
- Greenhalgh, T. (2020). Face coverings for the public: Laying straw men to rest. *Journal of evaluation in clinical practice*, 26.
- Haynes R. B., Devereaux P. J. och Guyatt G. H. (2002a). Clinical expertise in the era of evidence-based medicine and patient choice. *Evidence-Based Medicine*, 7: 36-38.
- Haynes, R. H., Devereau, P. J. och Guyatt, G. H. (2002b). Physicians' and patients choices in evidence based practice: Evidence does not make decisions, people do. *British Medical Journal*, 324: 1350–1351.
- Howick, J. (2011). *The Philosophy of Evidence-Based Medicine*. Oxford: Wiley- Blackwell.
- Jacobsson, K. och Meeuwisse, A. (2018): 'State governing of knowledge'–constraining social work research and practice. *European Journal of Social Work*.
- Johansson, K. och Fogelgren, M. (2016). *En urvattnad glimt av något som kunde blivit bra. Professionella i socialtjänsten och den evidensbaserade praktiken*. Rapport 2016:8. Norrköping: Linköpings universitet, Centrum för kommunstrategiska studier.
- Kunskapsguiden (2021). *Om evidensbaserad praktik*. [<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/verksamhetsutveckling/evidensbaserad-praktik/evidensbaserad-praktik/>]. Hämtad: 2022-08-15].
- Latour, B. (1987). *Science in Action*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Leigh Star, S. och Griesemer, J. (1989). Institutional Ecology, 'Translations' and Boundary Objects: Amateurs and Professionals in Berkeley's Museum of Vertebrate Zoology, 1907-39. *Social Studies of Science*, 19(3), pp.387-420.
- Liedgren, P. och Kullberg, C. (2021): 'Easy ride or born to be wild'? The traveling of evidence-based social work to Sweden. *European Journal of Social Work*. DOI:10.1080/13691457.2021.1918064.
- Mattsson, T. (2019). Barns rättigheter och kunskapsbaserad vård. Möjliga konfliktytor inom den sociala tvångsvården. I: *Vetenskap och beprövad erfarenhet – Socialtjänst*. VBE-programmet, Lunds universitet.
- Nykänen, P. (2017). Critical appraisal. Riktlinjer och praktikerns dilemma. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 24(3–4): 219–237.
- Pistone, I., Lidström, A., Bohlin, I., Schneider, T., Zuiderent-Jerak, T. och Sager, M. (2022). Evidence-based practice and management-by-knowledge of disability care: rigid constraint or fluid support? *Evidence & Policy: Journal of Research, Debate and Practice*.
- Sackett, D. L., Straus, S. E., Richardson, W. S., Rosenberg, W. och Haynes, R. B. (2000). *Evidence-based medicine: How to practice and teach EBM*, 2a uppl. Edinburgh: Churchill Livingstone.
- Sager, M. och Bohlin, I. (2011). Evidensens många ansikten – Evidensbaserad praktik i praktiken. Lund: Arkiv förlag.
- Sager, M. och Pistone, I. (2019). Kunskap. I: Krohwinkel, A. och Mannerheim, U. (red.) *Moderna Policies. Inspel för en framtidsinriktad hälso- och sjukvårdsdebatt*. Stiftelsen Leading Health Care.

- Sismondo, S. (2010). *An Introduction to Science and Technology Studies*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Socialdepartementet (2010). *Plattform för arbetet med att utveckla en evidensbaserad praktik i socialtjänsten – en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting*. Bilaga till protokoll vid regeringssammanträde 2010-06-17 nr III:8.
- Socialdepartementet (2015). *Stöd till en evidensbaserad praktik för god kvalitet inom socialtjänsten. Överenskommelse för år 2015 mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting*. Bilaga till protokoll vid regeringssammanträde 2015-01-22 nr II:2.
- Socialstyrelsen (2019). *Att arbeta evidensbaserat*.
<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/arbete-evidensbaserat/> (Hämtad: 2022-07-30).
- Socialstyrelsen (2020a). *Att arbeta evidensbaserat - ett stöd för praktiskt arbete*. Artikelnr: 2020-10-6930.
- Socialstyrelsen (2020b). *Evidensbaserad praktik i socialtjänsten 2019. Den femte undersökningen om kommunala enhetschefer syn på evidensbaserad praktik*.
- Socialstyrelsen (2020c). *Forskning och utveckling - inriktning och strategi för arbete på enheten för kunskapsutveckling*.
- Socialstyrelsen (2021). *Sammanställning av förstudie inför framtagande av ett webbaserat EBP-stöd*.
- Socialstyrelsen (2022). *Projektplan för - framtagande av webbaserat stöd i EBP*. Socialstyrelsen.
- SOU (2008:18). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten – till nytta för brukaren. Betänkande av Utredningen för en kunskapsbaserad socialtjänst*.
- SOU (2020:47). *Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag*. Slutbetänkande av utredningen Framtidens socialtjänst.
- Svanevie, K. (2011). *Evidensbaserat socialt arbete från idé till praktik*. Umeå: Umeå universitet.
- Timmermans, S. och Berg, M. (2003). *The Gold Standard – The Challenge of Evidence-Based Medicine and standardization in Health Care*. Philadelphia: Temple University Press.
- Thyer, B. A. (2006). What is evidence-based practice? I: A. Roberts och K. Yeager (Red), *Foundations of evidence-based social work practice* (s. 35–46). Oxford: Oxford university press.
- Åhlfeldt, E. (2022). *Begrepp i rörelse – En analys av begreppen vetenskap och beprövad erfarenhet, evidensbaserad praktik och kunskapsstyrning i socialtjänsten*. Nestor FoU-centers skriftserie nr 01/2022.

